

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 12 (2288) Год XLV

Беласток 19 сакавіка 2000 г.

Цана 1,50 зл.

„Пасеклі наш край папалам”

Пасеклі наш край папалам,
Каб панскай вытаргаваць ласкі.
Вось гэта — вам, а гэта нам,
Няма сумнення ў душах рабскіх.

Алесь ДУДАР

Яўген МІРАНОВІЧ

18 сакавіка 1921 г. паміж палякамі і расійскімі бальшавікамі падпісаны быў Рыжскі трактат, які падзяліў Беларусь на зону савецкіх і польскіх упłyvaў. Пасля двухгадовай вайны, якая мела ўсе прыкметы каланіяльнага канфлікту, абодва бакі задаволіліся кампрамісам, падзяліўшы тэрыторыю Беларусі і Украіны згодна з патрабаваннем польскай дэлегацыі. У сапраўднасці пагадненне наконт польска-савецкай мяжы было ўжо падпісане 12 каstryчніка 1920 г. Ад жніўня ў Мінску, а пасля ў Рызе вяліся пераговоры, якія мелі спыніць вайну. Мір патрэбны быў абодвум бакам, хаця па розных прычынах. Унутраная вайна ў Расіі знаходзілася тады ў вырашальнай фазе. Перамога генерала Пятра Урангеля пазбавіла б палякаў заходніх саюзікаў, без якіх Польшча не мела ніякіх шанцаў на поспех у канфрантациі з Расіяй. Францыя і Вялікабрытанія мілітарна і фінансава падтрымлівалі антыбальшавіцкі лагер. Тому заахвочвалі як палякаў, так і бальшавікоў працягваць вайну. Аднак адны і другія ведалі, што перамога Урангеля гэта не толькі канец камунізму ў Расіі, але таксама аднаўленне расійскага пратэктарату над тэрытарыяльна невялікай Польшчай.

Рыжскі трактат, які задавальняў чырвоную Расію і Польшчу, спыняў сон беларускіх элітаў аб сваёй нацыянальнай дзяржаве. Федэратыўныя планы Юзафа Пілсудскага наконт аднаўлення дзяржаўной супольнасці Польшчы, Літвы і Беларусі, на якія разлічвалі беларускія дзеячы, не мелі ніякіх рэальных шанцаў ажыццяўіцца. Апрача самога Пілсудскага і яго найбліжэйшага акружэння, большасць польскіх палітыкаў супраціўлялася такому вырашенню тэрытарыяльных проблем краіны. У складзе дэлегацыі на перамовы з бальшавікамі ў Рызе былі прадстаўнікі найбольш упływowых польскіх партый, урада і парламента. Дэлегацыя кіраваў віц-міністр замежных спраў Ян Домбскі, які прадстаўляў таксама ПСЛ „Пяст”. Найважнейшую аднак, як здаецца, ролю выконваў адзін з лідэраў нацыянальнага лагера, найболыш упływowай партыі ў Польшчы — Народна-нацыянальнага саюза — Станіслаў Грабскі. Сацыялістай — трэцюю палітычную сілу — прадстаўляў Норберт Барліцкі. Польская дэлегацыя прытрымлівалася інструкцыі ўрада і Сейма, якая гаварыла, што ў складзе польскай дзяржавы павінны быць Вільня і Львоў, як

Фота Уладзіслава ЗАВАДСКАГА

Супраць пашырэння парку

Аляксей МАРОЗ

Супраць прапанаванага пашырэння парку на ўсю Белавежскую пушчу выступілі самаўрады Гайнайшчыны і Сеймік Падляшскага ваяводства, а жыхары прыпушчанскіх мясцовасцей масава прыступілі да падтрымкі прапановы.

У канцы лютага 2000 года міністр асяроддзя Антоні Такарчук падпісаў праект распараджэння аб пашырэнні Белавежскага парку на ўсю Белавежскую пушчу ад студзеня 2001 года і пераслаў яго для кансультатыўнай прыступілі да падтрымкі прапановы.

Супраць пропанаванага пашырэння парку на ўсю Белавежскую пушчу выступілі самаўрады Гайнайшчыны і Сеймік Падляшскага ваяводства, а жыхары прыпушчанскіх мясцовасцей масава прыступілі да падтрымкі прапановы.

[працяг 3]

Заява

Управа Беларускага саюза ў Рэспубліцы Польшча выказвае сваю занепакоенасць рашэннямі дзяржаўных улад, датычнымі тэрыторыі, населенай беларускай нацыянальнай меншасцю на Падляшшы.

Першае з іх — гэта рашэнне міністра аховы асяроддзя Антонія Такарчука аб пашырэнні тэрыторыі Белавежскага нацыянальнага парку, у выніку якога беларускае насельніцтва прыпушчанскіх гмін будзе пазбаўлена асноўных сродкаў утрымання. Інфраструктурная і ахойная вырашэнні, пропанаваныя дзяржаўнымі уладамі, лічым недастатковымі.

Таксама рашэнне ўлад Польскай дзяржаўной чыгункі ад 1 сакавіка 2000 года аб ліквідацыі пасажырскага транспорту па маршруце Седльцы — Чаромха — Гайнайка — Цісоўка разам

з ранейшай ліквідацыяй лініі Белавежжа — Гайнайка — Бельск-Падляшскі — Беласток вядзе не толькі да скарачэння лічбы месц працы, але і да цывілізацыйнай дэградацыі гэтай тэрыторыі. Адначасна з інфармацыяй аб ліквідацыі нерэнтабельных цянгікоў на ашвары, населеным беларусамі, паведамляецца аб захаванні нерэнтабельнага пасажырскага руху, між іншым, па маршруце Лапы — Астралэнка.

Такія дзеянні ўлад вядуть да абязлюдзення і змены этнічнай структуры ўсходняга Падляшша, што супрэсія єўрапейскім юрыдычным нормам.

У такай сітуацыі Управа Беларускага саюза поўнасцю падтрымоўвае прапасты мясцовых грамадскасцей, якія заступаюцца за свае эканамічныя, грамадскія і этнічныя інтерэсы.

Ад імя Управы
Беларускага саюза ў РП
Старшыня БС Яўген ВАЛА

Павінна быць цікава

Выбары ў Польшчу — узорам суседніх усходніх краін Расіі, Беларусі, Украіны — адбываюцца не паводле прынцыпу супрацьстаўлення сабе канкурэнтных праграм, філософіі кіравання дзяржавай, вызначэння ролі дзяржавы ў жыцці грамадства, а толькі на пошуках кампраматаў на канкурэнтаў. Кандыдаты пераконваюць выбаршчыкаў не ў тым, што „я буду найлепшым прэзідэнтам”, а толькі паказваюць, якія нікчэмныя іх сапернікі.

[шырэй 4]

Сербскі вечар

Пытанняў шмат. Чаму пачалася вайна? Чаму ўмяшаліся туды амерыканцы, англічане, французы? Ці праўда, што Косава гэта цэлая табліца Мендзялеева? Адказаў таксама можа быць многа.

[болей 4]

Упершыню на бензстанцыі

„Я шмат дзе за сваё жыццё выступаў, у вялікіх залах, на стадыёнах, але на бензстанцыі — упершыню”, — сказаў Уладзімір Някляеў на сустэрэчы ў Гацьках.

[вечарына 5]

Драўляныя цэрквы Беласточчыны

Беларускі Саюз у Польшчы і Цэнтр праваслаўнай культуры 4 сакавіка г.г. сарганізавалі выстаўку, а адначасова прэзентацыю кнігі Эвы і Андрэя Кэчынскіх пз. „Драўляныя цэрквы Беласточчыны”.

[вернісаж 5]

„Фрышавы нарачоный”

Забіrali прымусова 24 і 25 роцнік у Нямеччыну. Мяне спачатку забралі ў лагер пад Беласток, праз два тыдні адпусцілі на месяц, пасля зноў забралі. А ложкі ў тым лагеры, як гэты стол — ні падушкі, прасціны, пледа ці койдры. Супам нас кармілі. Пасля прыехаў поезд, выгрузілі з яго вугаль, а нас запхнулі ў той вуглевы пыл.

[устапін 10]

Бярозавы бізнес

Раней Хведар Несцярук выплятаў з бярозавага хворасту малыя прадметы — вожыкаў, дзятлікаў, буслоў, дрэўцы, вянкі. А потым прыйшла чарга на творы большага фармату — алеяяў, коней, жарабят, авечак, бараноў, ягнят.

[рамесніцтва 11]

[працяг 2]

Беларусь — беларусы

Ці будуть пасля „Вясны” плёны

Ужо стала традыцыйай, што на пачатку вясны беларуская апазіція рыхтуе транспаранты і сцягі для масавых акцый пратэсту, а міліцыя — дубінкі і газ для іх разгону. Аднак сёлетняя „Вясна-2000” на думку апазіцыйных лідэраў павінна кардынальна адрознівацца ад мінульых. Пачынаючы з 1996 года ўсё ішло па накатаным сцэнарыі. Нешматлікі мітынг у Мінску 15 сакавіка, больш шматлюдны мітынг і шэсце 25 сакавіка, амаль тое ж 2 красавіка, кульмінація падзея 26 красавіка і ўсё канчалася ў маі. Вынікі: сотні збітых міліцыяй самаахвярных патрыётаў Беларусі, дзесяткі арыштаваных і аштрафаваных. У гэтым годзе лідэры апазіцыі разлічваюць на змену сітуацыі ў краіне.

Падрыхтоўку „Вясны-2000” узялі на сябе палітыкі „новай хвалі” арганізатары „Маршу Свабоды”, які адбыўся ў Мінску 17 кастрычніка мінулага года. Сярод іх кіраунікі „Хартыі-97”, АГП, БСДП, незалежных прафсаюзаў і БНФ. Аднак, акрамя апошняга, гэтыя арганізацыі ніяк нельга назваць масавымі. А Народны фронт не карыстаецца поўным даверам у моладзі, якая была галоўнай дзеючай сілай падчас падзея 17 кастрычніка. Але ўздел у першым „Маршу Свабоды” некалькі дзесяткаў тысяч людзей, пагаршэнне эканамічнага становішча ў краіне дае надзею арганізаторам, што на „Марш Свабоды-2” прыйдзе да ста тысяч чалавек. Правесці акцыю плануецца 15 сакавіка, нягледзячы на тое, што для тысяч шэршавых фронтаўцаў і маладых патрыётаў дзень прыняцца Канстытуцыі Вярхоўным Саветам 12 склікання мае

Зміцер КІСЕЛЬ

[1 [—] практэз] два цэнтры польскай цывілізацыі на ўсходзе. Прадстаўнікі Пілсудскага — Лявон Васілеўскі, Антон Камянецкі — ражуча дамагаліся ўключыць у межы Польшчы хача б Міншчыну. Бальшавікі не надта гэтаму пярэчылі.

Большасць польскай дэлегацыі не хадзела бачыць Беларусі ў складзе Польшчы, таму што ніхто ў Польшчы ўсур’ёз не ўспрымаў планаў пабудовы федэратыўнай дзяржаўнасці. Нацыяналісты і пээслэўцы, якія мелі пераважную большасць у польскім парламенце, будучыню бачылі ў інкарпацыі такої часткі Беларусі, якую палякі маглі бытка асіміляваць. Неафіцыйна падтрымлівалі такі план таксама сацыялісты. Таму ў Рызе не магло быць іншага тэртыярыйнага падзелу за той, які быў падпісаны.

Аргументы польскага боку прадстаўнікі у сваіх успамінах Станіслав Грабскі. „Zbyt dobrze poznalem Białoruś, — пісаў Грабскі, — (...) bym się mógł ludzić, że prawosławna jej ludność (...), nie czuła się bliżej Rosji niż Polsce, bez względu na to, czy Rosja jest biała, czy czerwona. Losy więc federacji Białorusi z Polską byłyby zbyt niepewne. W razie silniejszego zatargu w przyszłości Polski z Rosją „buforowa Białoruś” mogłaby łatwo powiedzieć wzorem Chmielnickiego: „wolim z prawosławną Rosją”. (...) Można było serio liczyć na spolszczenie się po pew-

nym czasie Białorusinów katolików. Ale trzeba było zdawać sobie też sprawę z dużego prawdopodobieństwa obudzenia się wraz z postępem oświaty narodowych i na Białorusi tendencji. A że nie będą one wśród tamtejszych prawosławnych nam przyjazne — tego byłem aż nadto pewien. Toteż uważałem za pożąданie dla Polski odzyskanie tylko tej części Białorusi, na której w sumie katolicy stanowić będą stanowczą większość.

Nie mogłem też nie zdawać sobie sprawy z tego, że Polska, w której by nie było co najmniej 65% Polaków, albo nie będzie miała polityki prawdziwie polskiej, albo też będzie musiała narzucić ją połowie swojej ludności polityczną przemocą, nie będzie więc państewem prawdziwie praworządny”. Польска-савецкая мяжа, пабудаваная паводле канцепцыі нацыянал-дэмакратіі, прымушала ўсе ўрады II Рэчы Паспалітай да рэалізацыі палітыкі асіміляцыі беларусаў. Непазбежнымі сталі тады палітычныя рэпрэсіі супраць тых беларусаў, якія не хацелі быць палякамі, якія думалі пра сваю дзяржаву. Палітыка была тады — чаго не прадбачыў Грабскі — „prawdziwie polska”, але „narzucona polityczną przemocą”.

На ўсходнім баку рыхскай мяжы расійцы стварылі бутафорью, імітацыю беларускай дзяржаўнасці ў выглядзе БССР і гэтым прывідам дзесяткі гадоў спакушалі і спакушаюць беларускі люд.

Яўген Мірановіч

Трагічная смерть гісторыка і патрыёта

4 сакавіка ў Мінску, вяртаючыся вечарам дахаты, трапіў пад машыну вядомы беларускі гісторык Мікола Ермаловіч. На наступны дзень ён памёр. 7 сакавіка Мікола Ермаловіч быў пахаваны ў сваім родным Маладзечне.

Адсюль ён амаль спяпы шмат гадоў ездзіў у Мінск, каб патрапіць у архівы і напісаць сапраўдную гісторыю Беларусі. Не злічыць паклёніць і абразаў, якія выпалі на долю Міколы Ермаловіча з боку дзяржаўных гісторыкаў. Не маглі яны стрываць, што гэты чалавек без „степеней і званій” авбяргае іх псеўдагістарычныя опусы пра гісторыю беларускага народа.

Але затое нешматлікія сумленныя наўкоўцы вельмі паважалі яго, падтрымлівалі чым маглі. Працы Міколы Ермаловіча „Старожытная Беларусь” і „Гісторыя аднаго міфа” ўсялілі ў душу гонар за мінулае сваёй Бацькаўшчыны шмат каму з беларусаў. Нездарма ў канцы 80-х гадоў адраджэнская моладзь літаральна насыла гісторыка на руках, лапала кожнае яго слова.

На вялікі жаль Міколе Ермаловічу ўжо не давядзенца ўзяць у рукі сваю новую кнігу „Беларуская дзяржава — Вялікае княства Літоўскае”, якую навуковец падрыхтаваў да друку незадоўга да смерці.

Зміцер КІСЕЛЬ

5 сакавіка 2000 г. трагічна памёр

Мікола ЕРМАЛОВІЧ

Выказываем глыбокія спачуванні сям'і нябожчыка.

Мы страцілі вялікага гісторыка і патрыёта.

Беларуское гістарычнае таварыства

Таварыства беларускай мовы смуткую па выпадку раптоўнай смерці вядомага дзеяча беларускага Адраджэння, змагара за сапраўдную гісторыю Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь **Міколы ЕРМАЛОВІЧА**. Выказвае спачуванне яго сваякам, сябрам і блізкім.

Паліцыйнае пагадненне

Польская паліцыя і беларуская міліцыя будуць абменьвацца інфармацыяй аб аператыўных дзеяннях. Такую магчымасць стварае падпісанасць 10 сакавіка 2000 года ў Мінску шэфамі польскай паліцыі Янам Міхнам і беларускай міліцыі Міхаілам Удовікам пагадненне.

Абмен аператыўнай інфармацыяй галоўным чынам будзе датычыць барацьбы з арганізаванай злачыннасцю і гандлю наркотыкамі. Гэтыя віды злачыннасці часта пераносіцца з адной краіны ў другую. На думку шэфа польскай паліцыі, для беларускіх злачынцаў, якія

займаюцца гандлем крадзенымі аўтамашынамі, кантрабандай алкаголю і папяросаў, Польшча стала ўжо не транзітнай, але мэтавай краінай. „Пагадненне дазволіць больш эфектыўна змагацца са злачыннасцю супольна з беларускім сябрамі”, — сказаў Ян Міхн.

Пагадненне было заключана згодна дамове аб супрацоўніцтве польскай паліцыі і беларускай міліцыі яшчэ ад 1992 г. Польскі бок падрыхтаваў ужо новыя варыянты дамовы, якія неўзабаве будзе перададзены Міністэрству ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь для кансультацый.

Ратаваніе паслоў

У адпаведнасці з Палажэннем аб дыпламатычнай службе і планам ратаванія кіраунікоў замежных устаноў Рэспублікі Беларусь указамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь вызвалены ад займаемых пасад Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча Віктар Бурскі, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Кітайскай Народнай Рэспубліцы і па сумяшчальніцтве ў Манголіі Вячаслав Кузняцоў,

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Злучаным Каралеўстве Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі і па сумяшчальніцтве ў Ірландыі Уладзімір Шчасны, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Аўстрыйскай Рэспубліцы і Паўнамоцны Прадстаўнік Рэспублікі Беларусь пры міжнародных арганізаціях у Вене Валянцін Фісенка.

Прэс-служба МЗС РБ
www.open.by — 10.03.2000 г.

„Вікторыя” Сакрату Яновічу

Ужо трэці раз у Ломжы праводзіўся плебісцит „Чалавек поспеху”, арганізаваны Вышэйшай школай аграбізнесу і рэдакцыяй штотыднёвіка „Кантакты”. Сёлета людзімі, якімі пашанцавала ў прафесійнай дзейнасці і асабістымі жыцці, былі прызнаны троє прадстаўнікоў спорту, медыцыны і культуры. Лаўрэатамі ўзнагарод „Вікторыі” ста-

лі: Марыя Вілінская — лекарка (за ратаванне жыцця заўчасна народжаных дзяцей), Іаланта Матэйчык — віцэ-чэмпіён Еўропы па шаравым спорце і Сакрат Яновіч — пісьменнік. Спецыяльнае вылучэнне атрымалі таксама прадстаўнікі замежных фірм, якія вядуць сваю дзейнасць на тэрыторыі Ломжынскай зямлі.

Паважаны рэдактар, прашу ласкава апублікаваць у вашай газеце наступную заўвагу:

Выдавецтва „Мастацкая літаратура” ў 1999 г. выпусціла кнігу Алена Яскевіч „Абранне вечнасці. Універсалізм традыцый і гістарызм сучаснасці”, адным з рэцэнзентаў якой пазначаны Я. А. Чыквін. Хачу ўдакладніць, што

я не маю ўсё ж анікага дачынення (ні прамога, ні ўскоснага) да вышэйназванай кнігі. Графічна-фанетычнае супадзенне названага рэцэнзента з майм прозвішчам лічу выпадковым.

Праф. Ян Чыквін, Беласток

Супраць пашиярэння парку

[1 ♂ праца]

Яны распрацаваць урадавую праграму дапамогі для Гайнаўскага павета, што дазволіла б бесканфліктна пашиярэння парку у будучыні. На спецыяльных пасяджэннях пачалі сустракацца радныя паасобных гмін Гайнаўскага павета і прымаць пастановы супраць пашиярэння. Завязаўся таксама пратэстыйны камітэт з жыхароў Гайнаўшчыны, які стаў збіраць подпісы супраць пашиярэння парку. Петьцію хоцуць яны ўручыць прэм'еру Ежы Бузку.

Якая будучыня?

Жыхары прыпушчанскіх мясцовасцей баяцца будучыні і коштам пашиярэння парку, якія зваляцца на іх пле-чы. Некаторыя прагнозы прадбачваюць, што ў выпадку пераўтварэння гаспадарчага лесу ў парк працу можа страпіць нават да 1 500 асоб, ліквідаваных можа быць каля 100 невялікіх дрэваапрацоўчых прадпрыемстваў і абліжаніца вытворчасць вялікіх, што стала б прычынай вялікага гаспадарчага заняпаду Гайнаўшчыны. Ніхто не гарантует, што людзі, якія стражаць працу знойдуць занятак у парку ці турыстычных суполках, якія ўзнікнуць. Старшыня Рады горада Гайнаўкі Яўген Сачко адзначае, што ўжо мясцовыя выпускнікі факультетаў біялогіі не могуць знайсці працу ў парку, хоць прымаюцца асобы з іншых рэгіёнаў Польшчы. Прадстаўнікі Саюза гмін Белавежскай пушчы інфармуюць, што бедныя самаўрады і та-кія ж жыхары не змогуць без вонкавага капіталу развіваць турыстычную і агратурыстычную дзеянасць. У цяперашніх умовах можна разлічаць толькі на турызм вузкага кола людзей, зацікаўленых лесам, яго расліннасцю і жывёлай. Самаўрадаўцы нагадваюць, што самы масавы турызм быў у сямідзесятых і восьмідзесятых гадах, калі ў Белавежу прыязджала пад 200 тысяч турыстаў у год. Цяпер прыязджаете каля 100 тысяч асоб. Падкрэсліваюць яны, што няма асаблівага зацікаўлення аховай Белавежскай пушчы з боку арганізацый і прыватных асоб, аб чым сведчыць амаль пусты рахунак „Белавежа-Форэст”, на які можна ўплачваць гроши дзеля аховы расліннасці і звярыны пушчы.

Стараста Гайнаўскага павета Уладзімір Пятрочук заявіў, што грамадскі непакой будучыній выклікае спалученне праекта пашиярэння парку з праектам пастановы аб ахове прыроды, што прадвяшае закрыцце парку для людзей за выключэннем навуковых даследаванняў.

Аляксей Мароз

Рэдакцыя „Нівы” і Беларускі саюз Эспублікі Польшча аб'яўляюць V Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы.

Тэматыка

Арганізатары не абмяжоўваюць тэматыкі дасыланых твораў. У конкурсе будуть разглядацца працы на беларускай мове.

Прынцыпы ўдзельніцтва

1. Конкурс праводзіцца ў трох узроставых групах:

— I група: дзеці і моладзь пачатковых школ,
— II група: моладзь сярэдніх школ,
— III група: дарослыя (выключна аўтары, якія не з'яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).

2. У рамках груп конкурса праводзіцца ў двух катэгорыях: паэзіі і прозы.

3. Конкурсныя працы, надрукаваныя на машиныцы або разборлівы рукаўісткіх экземплярах (паэтычныя творы — 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы

Як пратэставаць?

У час спецыяльнага пасяджэння Рады Гайнаўскай гміны, якое адбылося 3 сакавіка г.г., прыняты быў заклік да ўрада наконт стрымання прац, звязаных з хуткім павелічэннем парку. Радны Ян Скепка са Звадзецкага гаварыў, што сродкамі ад „Кантракта для Белавежскай пушчы” звычайны жыхар маля пакарыстаўся, бо выдаткоўваліся яны не на стварэнне новых месц працы і не на пераўтварэнне прымесловай вытворчасці, а толькі на інвестыцыі ў галіне экалогіі і аховы пушчы. Радны Аляксей Сельвясюк з Махнатаага заяўві, што нельга рабіць ляснога аблогу, а трэба прадаваць вольху, бярозу і асіну, якія рассеяліся на лесасеках.

Войт Вольга Рыгаровіч працытава-ла словаў аднаго навукоўца, які прапанаваў вывезці прыпушчанскіх людзей і пасяліць іх у іншых рэгіёнах Польшчы. Радны пропанаваў адзначыць у лісце да прэм'ера аб сваёй беларускай нацыянальнасці. У час дыскусіі разглядаліся розныя формы пратэсту, якія можна было б прымяніць дзеля спынення працэсу пашиярэння парку, пачынаючы ад збору подпісаў, ажно да маніфестаціі ў Гайнаўцы і ў Варшаве пе-рад будынкам урада.

Якія планы на бліжэйшы час?

Апошнім часам міністр Антоні Ткачук сказаў, што паколькі самаўрады прынялі гроши ад „Кантракта для Белавежскай пушчы”, гэтым самым далі згоду на пашиярэнне парку. Бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыцюк, стараста Гайнаўскага павета Уладзімір Пятро-чук і войт Гайнаўскай гміны Вольга Рыгаровіч заяўлі, што падпісваючы „Кантракт”, не ставілі подпісаў, якія дазвалялі б пашиярэнню парку. Пайнфармавалі яны, што сродкі з дзяржаўнага бюджету выдаткоўваліся, у галоўным, на экалагічныя інвестыцыі дзеля аховы пушчы, на якія трэба было таксама столькі ж грошай выдаткованаць з самаўрадавых бюджетаў.

Прадстаўнікі самаўрадаў пропануюць ураду апрацаваць праграму дапамогі для Гайнаўскага павета, якую даста-соўвала б прымесловасць да патраб аховы пушчы і стварыла новыя месцы працы для звольненых працаўнікоў. Ліцаць яны, што пушчу дастаткова можна ахо-ваць і ў сённяшній форме, звяртаючы ўвагу на экалагічныя інвестыцыі, якія са-дзейнічалі б змяншэнню забруджання паветра, вады і зямлі. У палове сакавіка г.г. прадбачаеца прыезд на размовы ў Гайнаўку міністра Антонія Ткачукча.

Аляксей Мароз

— аб'ёмам да 22 старонак стандартнага машиныапісу) трэба падпісаць крыптанімам, пазначыць нумарам узроставай групі і паслаць на адрас:

**Redakcja „Niwy”, skr. poczt. 149
ul. Zamenhofa 27
15-959 Białystok 2**

з прыпіскай на канверце: V Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.

4. Прозвішча, імя і дакладны адрас аўтара дасланых конкурсных прац трэба памяціць у асобным заклееным канверце, падписаным звонку такім нумарам узроставай групі і крыптанімам, як і конкурсныя працы.

5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідзе не друкаваліся і не ўзнагароджваліся на іншых конкурсах.

6. Арганізатары не вяртаваць дасланых твораў.

Тэрміны

1. Тэрмін дасылания конкурсных прац

Будучыня ў сельскай гаспадарцы

Лёс Гайнаўшчыны і яе жыхароў мне не абыякавы. Гляджу на яе здалёк, перад усім вачамі карэспандэнтам „Нівы”, і сваімі, калі час ад часу пабываю на ёй. Іншыя весткі проста рэдка даходзяць. Які ў мяне атрымліваецца вобраз? Вельмі сумны: ніякай будучыні, збожжа, бульбы, мяса, малака, яблык, груш і гародніны проста нельга прадаць.

Адны такое становішча Гайнаўшчыны лічаць вынікам эканамічнай палітыкі ўрада РП, накіраванай на знишчэнне рэштак беларушчыны. Другія вінавацца ў камуну, якая прызывае людзей да таго, што ўсімі справамі павінна кла-паціца дзяржава (якая не купляе збожжа, малака, мяса і г.д.).

Але так папраўдзе на чорта дзяржаве збожжа, малако, мяса? Каб накарміць і адзесь некалькі соцені тысяч салдат і іншых патрабуючых, многа не трэба. Збожжа, малако, мяса патрабны людзям, не дзяржаве! Калі мне патрабны хлеб і гэта прыўважыць уласнік магазіна, ён зробіць ўсё, каб мне гэты хлеб прадаць, а прытым зарабіць. Тоё ж самае з пекарам, млынаром і на канец з нашым гаспадаром. І так цягнецца ланцуг узаемнага бізнесу, аб якім малыя дзеткі вучачца ў школе. Калі вырастуць, забываюць, што такі натуральны ланцуг існуе.

Пад канец 1999 года слухаў я па радиё інтэрв'ю з презідэнтам Кваснейскім. І ён кажа, што на развіцці і пераўтварэнне сельскай гаспадаркі дзяржава атрымае ад Захаду 170 млн. ёура. Але атрымае іх пад умовай, што прадставіць сэнсуючыя праекты выкарыстання тых грошай. Значыць, кожны пільнуе сваіх грошай, каб не змарнаваць, тым больш капіталісты. Узнікае пытанне: ці яны такія альтруісты, ці маюць у гэтым свой бізнес? Па-моему, калі наша гаспадарка стане на ногі, то мы самі сябе ўтрымаем на адпаведным узроўні жыцця і заходнія грамадствы не будуть нам грошай на ўспамаганне.

Чытаю ў допісе Аляксея Мароза „Аб будучыні Гайнаўскага павета” („Ніва” № 2 ад 9.01.2000 года), што „ў ходзе дыскусіі распрацавана была ўступная стратэгія развіцця Гайнаўскага павета. Галоўны націск у ёй рабіцца на турызм, агратурызм, прадукцыю здаровага харчавання і машынную прымесловасць”. Калі сур'ёзна разглянем „уступную стратэгію развіцця”, то рабіцца на душы вельмі сумна. Бо ці гэта стратэгія будзе прадукаваць здаровага харчавання? І без стратэгіі вядома, што трэба прадукаваць здаровага харчаванне, бо нездаровага прадаваць нельга.

Турызм і агратурызм? Дзе ён мае

здзеяніцца? У Дубічах-Царкоўных, Нараўцы, Белавежы ці ў Гайнаўцы? Колькі можа прыехаць турыстаў у гэты куток Польшчы, каб большасць жыхароў Гайнаўскага павета гэта адчула? Пэўна гэты куток вельмі экзатичны для турыстаў. Вядома, Белавежская пушча, беларусы, чистая вода і паветра. Дастаткова, аднак, калі па радыё ці тэлебачанні пайнфармуцю, што ў Белавежскай пушчы завяліся кляшчы і ахвотных наведаць пушчу не будзе. Не ведаю, пра якую машынную прадукцыю піша А. Мароз, але думаю, што іншыя робяць гэта лепш.

Будучыню Гайнаўшчыны бачу ў развіцці сельскай гаспадаркі і жывёлагадоўлі. Апрача прылясных пясчаных палосак зямля ў Гайнаўскай, Чыжоўскай і ў частцы Дубіцкай гмін добрая. І грэхам было б, каб ляжала аблогам. Так, хто скажа, але і ту сельскагаспадарчую прадукцыю цяжка збыць. Пэўна. У такіх аbstавінах, калі паўпадалі гмінныя кааператывы, якія скуплялі калісь сельгаспрадукцыю, паўсталі размеркавальная пустыня. Селянін астаўся сам са сваім збожжам, мясам, а нават з малаком. Каб збыць плюён сваёй працы, трэба немалых ведаў і заходу. Другая спра-ва: ці фактычна трэба прадаваць сыравіну? Ці не лепей перарабляць яе на месцы на прадукты, на якія ёсць запатрабаванне. Добра было б, каб гмінная і павятовая ўлады, як і мясцовыя дзеячы аб'яднані думалі, а не тапілі гроши ў турызм, якога ніколі ў вялікім маштабе не будзе. Каб да такога вываду дайсці, не трэба вялікіх даследаванняў і інтэлігэнцыі.

Партыі, якія былі, ці цяпер знаходзяцца пры ўладзе, не зацікаўлены ў развіцці гэтага кутка Польшчы, у якім жыве карэнныя беларусы. Не хто іншы як ПСЛ выступае праців ухвалення закону аб нацыянальных меншасцях. Няма чаго спадзявацца, што паможа СЛД ці УВ. Як самі сабе не паможам, ніхто рукі не прыложыць да паляпшэння жыцця жыхароў усходніх Беласточчыны. Што з такай канстатацыі вынікае? Адно тое, што ёсць маладое пакаленне свядомых беларусаў, якія могуць штурхнуць справу гаспадарчай актыўізацыі Гайнаўшчыны ці Бельшчыны. Ну бо хто знаеца на Інтэрнэце, як не маладзь. Хтось спытае: а пры чым тут Інтэрнэт? Аказваеца, што Інтэрнэт стварае шанц, каб з прадуктамі хутка даходзіць да купцу ў розных кутках Польшчы ці свету. Каб здзеяніцца гэту ідэю, не трэба многа грошай. Затое трэба мець крышку ведаў, уяўлення і ахвоты, а прытым гэта някепскі бізнес.

Міхась Купцэль

V Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

мінае 10 чэрвеня 2000 г. (вырашае дата паштовага штампа).

2. Вінікі конкурсу будуть аб'яўлены да 20 ліпеня 2000 г.

3. Уручэнне ўзнагарод адбудзеца на адмысловай сустрэчы. Аб тэрміне мера-прыемства лаўрэаты і астатнія ўдзельнікі конкурсу будуць пайнфармаваны і запрошаны прыняць у ім удзел. Праду-гледжваеца таксама аўтарская сустрэча з лаўрэатамі.

Узнагароды

1. Арганізатары прыдбалі грашовыя і рэчавыя ўзнагароды. Дапускаюцца таксама ўсялякі іншыя ініцыятывы арганізацій і прыватных асоб з мэтай павелічэння колькасці ўзнагарод. Арганізатары будуць садзейнічаць такім ініцыятывам.

2. Арганізатары ўстаноўляюць 1-3 ўзнагароды для найлепшых дэбютантаў. Аб падзеле і вартасці астатніх узнагарод ра-шае ўстаноўленае арганізатарамі журы.

3. Журы можа не выкарыстаць усяго фонду ўзнагарод.

4. Арганізатары праду-гледжваеца таксама ўзнагар

Сербскі вечар

Цікавы вечар адбыўся 6 сакавіка 2000 года ў Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку. Была гэта супстрэча з сербскім паэтам Владанам Стамянковічам, які ўжо дзесяць гадоў працуе ў Польшчы. На вечары прысутнічаў таксама пасол Югаславіі ў Польшчы д-р Радаван Матовіч з жонкай. Як і трэба было спадзявацца, на вечары гаварылася больш пра палітыку, чым пра паэзію. А як жа магло быць інакш?!

Перад адыходам на гэты вечар я ўключыла на момант тэлевізар. Па першай праграме якраз ішла перадача (здаецца, „Ровар Блажэ”), у якой моладзь рассказала пра свой побыт у Югаславіі. Уся гуманітарная дапамога ідзе албанцам, сербам — амаль нічога, пры нас давезлі (даслоўна) 7 пар абутику.

Значыць, па дарозе самі сербы па-раскрадалі, тлумачаць моладзі арганізатары гуманітарных акцый. І ўжо справа выяснена. А дзяўчына гаворыць далей: сербы адносяцца да нас насцярожана, кажуць, што мы іх бамбардзіравалі.

Другая дзяўчына расказвае: албанцам у час бамбардзіровак даволі нават цацкі, а сербы ў шпіталях не мелі гіпсу, ёду.

Можа і гэта няправда, але ж вось і пасол Югаславіі гаворыць тое самае: няма ніякай гуманітарнай дапамогі для сербаў.

Паэт Владан Стамянковіч нарадзіўся ў Бялградзе ў 1968 годзе. У Польшчу прыехаў у 1991 годзе, хацеў пабыць пару тыдняў. У выніку закончыў славістыку, пасля — курсы менеджэрства. Ажаніўся з полькай, тут у яго шмат сяброў. Хацеў бы вярнуцца на радзіму, але Польшча застанецца ў яго сэрцы.

Вершы і эсэ Владана Стамянковіча друкаваліся ў Польшчы. Шмат разоў ён быў лаўрэатам паэзіі аднаго верша, ён таксама — здабыўца лаўра „пасол праўды”, ну, і перакладчык з сербскай на польскую мову.

Сёння малады паэт прадстаўляе двухмоўны (сербскі тэкст і польскі) зборнік яго вершаў пад загалоўкам „Спадчына”. Большасць вершаў прысвечана падзеям, звязаным з Косавам. Гэта паэзія факту. Слухаючы вершы паэта, які ён нам чытае, бачым разбіты шпіталь, знішчаныя масты, і той адзіны ўцалеўшы мост, дзе расчараваны паэт пакончыў самагубствам. Бачым, як на далоні, горад, у якім раніцай не працнецца тысяча жыхароў. Шэлест долараў

і пах крыві — гэта так узбуджае, — канстатуе паэт.

Але на пытанні сабраных Владан Стамянковіч адказвае не вельмі ахвотна. Трэба адрозніваць палітыку ад людскіх цярпенняў, гаворыць ён і яшчэ раз падкрэслівае, што ён можа гаварыць пра паэзію, а пра палітыку можна будзе гаварыць з паслом.

— А Слабадан Мілошавіч — ваенны злачынца! Трэба з ім пакончыць, — устаў адзін слухач.

— А Клінтан?! — пытанне-рэпліка з залы.

Ну, і пачалося.

Праўду кажучы, той першы прамоўца застаўся ў гэтым зале адзіным антысербам, хаца прафаваў яшчэ даводзіць, што чыстку рабілі сербы.

Сербы ў Косаве былі першыя, гаворыць праф. Антон Міранович. Ад часу, калі ў 1389 годзе яны прыгралі бітву і падпісалі даговор з албанцамі, гэта калыска сербскага народа пастаянна змянялася не ў яго карысць.

Пытанняў шмат. Чаму пачалася вайна? Чаму ўмішаліся туды амерыканцы, англічане, французы? Ці праўда, што Косава гэта цэлая табліца Мендзялеева? Адказаў таксама можа быць многа. Проблема не ў тым, каб змяніць уладу. Сербы ніколі не былі залежныя ні ад Захаду, ні ад Усходу. Не хочуць залежаць і ад Амерыкі.

Праўда гэта. Памятаю, падсеў калісь да нас на лавачку пажылы серб. А было гэта па дарозе на Плітвіцкія азёры ці высуну Рааб. І кажа ён нам па-руску: „Мы никого не хотим. Придут немцы или русские — уйдём в горы”.

А наконт „табліцы” паэт нават чытаў. Пасол дадае пра знойдзеныя ў Каспійскім моры вялікія залежы нафты. Мы не хочам згадзіцца, кажа пасол, каб нам звозілі старую тэхналогію і смецце. А марай агрэсараў было б стварыць на Балканах маладую дзяржаву, якой бы яны кіравалі і якую зрабілі б цалкам залежнай ад Захаду. Парнёра Захаду знайшоў для дасягнення гэтых мет у албанскіх тэарысцкіх групах, сумна канстатаўш пасол Югаславіі д-р Радаван Матовіч.

Бралі слова ўладыка Іакаў, праф. Уладзімір Паўлючук, галоўны рэдактар „Przegldu Prawosławnego” Яўген Чыкін, праф. Анатоль Адзіевіч, старшыня Беларускага дэмакратычнага аб'яднання Пятро Крук („А што было б, калі б тут беларусы, карэнныя жыхары, а не наплыўовы элемент, як албанцы, так зрабілі?..”).

Наймацней ахарактарызаваў тое, што дзеесца ў Косаве, праф. Антон Міранович. У Косаве нарадзілася сербская дзяржаўнасць. Сербаў заўсёды праследавалі албанцы. Адтуль іх нарэшце выгналі на вачах еўрапейскіх дэмакрататаў і пачалося знішчэнне манастыроў з XIII стагоддзя, цэрквай, усіх здабыч цывілізацыі. А ў нашай краіне толькі краіня правіца адважылася запратэставаць і стаць у абароне непахісных сербаў, якія ўстрымалі ісламскае шэсце і абаранілі хрысціянства. Пані Ахойская ездіць з гуманітарнай дапамогай да албанцаў і да чачэнцаў, а не да ўсіх.

А адна жанчына ўсталі і сказала: „Палітыка палітыкай, а я прыйшла паслуhaцца паэзію”, — і прычытала свой верш. І моладзь пасля наракала, што мала гаварылі пра паэзію.

Усіх рассудзілі бліны — з варэннем чырвоным, жоўтым, і са смятанай, якія падавала сама спадарыня Ірэна Трашчотка, дырэктар Цэнтра праўства ў Косаве.

Ада Чачуга
Фота аўтара

Павінна быць цікава

Двухтысячны год вылучаеца не толькі круглатою лічбы, але таксама колькасцю планаваных палітычных падзеяў у свеце і Еўропе. У Расіі і Злучаных Штатах Амерыкі будуць абраны новыя прэзідэнты. У Польшчы, хаца прэзідэнцкія выбары таксама адбудуцца, але мала хто разлічвае на тое, што месца Аляксандра Квасніцкага зойме іншы палітык. Дарэчы, нішто таксама не паказвае, што нехта іншы, чым Уладзімір Пуцін, стане гаспадаром на Крамлі. Аднак у адрозненні ад нуднай амерыканскай кампаніі, дзе сапраўды невядома хто можа стаць прэзідэнтам гэтай імперыі, у Польшчы і Расіі не павінна быць нудна.

Квасніцкі ўмела вядзе выбарчую кампанію ўжо некалькі месяцаў, хаца афіцыйна яшчэ не вылучыў сваю кандыдатуру. Выдатна дапамагае яму жонка. Усё адбываецца паводле школы „Вялікага Брата”. Дарэчы, нават орган СЛД — „Трыбуна” — які крытыкаваў мінулагоднюю палітыку „Вялікага Брата” ў адносінах да Югаславіі, на пару месяцаў да выбараў прайшоў своеасаблівую рэформу. Рэдактара Веслава Раліцкага, які імкнуўся захаваць мінімум незалежнасці ад партыйнага кіраўніцтва, памянялі на функцыянер паartyі Анджэя Урбанчыка, які дае поўную гарантыво, што друкавацца там будуць толькі і выключна „слушныя” погляды.

Але паколькі сам Квасніцкі з'яўляецца палітыкам даволі нудным, а пра яго праграму можна сказаць, што ёсць і пэўна будзе згоднай з лініяй „Вялікага Брата” (так выхавалі), тады канкурэнцыя дае поўную гарантыво, што выбарчая кампанія пераўтворыца ў шматмесячнае, высакаякаснае кабарэ. Ужо вядома, што „на сцэне” пабачым такіх знамітых сатырыкаў, як Лех Валенса, Януш Корвін-Мікэ, генерал Тадэвуш Вілецкі, прайдападобна таксама не дазволіць забыць пра сябе Манек Кшаклеўскі. Але побач іх павінна яшчэ паказацца пару знамітасцей, пра таленты якіх пакуль што ведае толькі іх найбліжэйшая сям'я. Падчас папярэдніх прэзідэнцкіх выбараў такой бесканкурэнтнай зоркай „на палітычнай сцэне” быў Лешак Бубель, якога праграмай была адсутнасць праграмы. Сёння адзіні сур'ёзны кандыдат на прэзідэнта, Тадэвуш Мазавецкі, адмовіўся выставіць свою кандыдатуру.

Выбары ў Польшчы — узорам суседніх усходніх краін Расіі, Беларусі, Украіны — адбываюцца не паводле прынцыпу супрацьстаялення сабе канкурэн-

тных праграм, філософіі кіравання дзяржавай, вызначэння ролі дзяржавы ў жыцці грамадства, а толькі на пошуках кампраматаў на канкурэнтаў. Кандыдаты пераконваюць выбаршчыкаў не ў тым, што „я буду найлепшым прэзідэнтам”, а толькі паказваюць, якія нікчэмныя іх сапернікі. Выпадак міністра Яцка Дэмбскага як бы „афіцыйна” даў пачатак выбарчай кампаніі.

Тым часам палітычнае эліта ў Польшчы займаецца высвятылением справы, хто ўкраў звыш 700 мільёнаў злотых (174 млн. дол.) ад падаткаплацельшчыкаў праз пасрэдніцтва ЗУС і фірмы „Проком”. Чым больш слухаю каментары ѹ і паясненняў прэзасаў, паслоў і міністраў, тым менш разумею. Усе яны як бы змовіліся нагаварыць столькі ідывізізму, каб грамадзянін не ведаў абсалютна нічога. Вядомае ў гэтым спрабе толькі тое, што адбыўся вялікі „скок на публічную касу” і, традыцыяна, вінаватых не будзе.

У Беларусі сёлета таксама не павінна быць нудна. Аляксандр Рыгоравіч, які дарваўся да ўлады пяць гадоў таму, не думае ад яе адмаўляцца ў найбліжэйшы час. У гэтым годзе рыхтуе сабе новы парламент. У сапраўднасці гэтыя выбары яму зусім непатрэбны, таму што заканадаўчы орган у яго ёсць, і паслухміна выконве ўсе яго загады. Праблема, аднак, у тым, што амаль ніхто ў свеце не лічыць абранніка Лукашэнкі прадстаўнікамі народа, а гэтым самым — парламентам. А прытым нават у Савецкім Саюзе адбываўся нешта, што называлі выбарамі. Тому Рыгоравіч працуе цяпер над тым, як зрабіць выбары без выбараў, або інакш: як правесці такую акцыю, якая вонкаваму свету выглядала бы на выбары, а ў сапраўднасці, каб узнік парламент, які быў бы толькі папяўненнем прэзідэнцкай улады. Падчас чарговых рэферэндумаў Лукашэнка даказаў, што патрапіць правесці такую містыфікацыю амаль дасканала. У 1995 г. ніхто ў свеце не аспрэчваў вынікаў рэферэндуму, у якім беларусы быццам бы свядома адракліся свае мовы і сімвалы дзяржаўнай самастойнасці. Сёння Рыгоравічу мала хто даўярае, таму будзе ён вымушаны пастаўіць свой прапагандысцкі апарат у стан найвышэйшай гатоўнасці. А ўсё гэта гарантуете найвышэйшай якасці палітычнае кабарэ, якое, дарэчы, працягваеца пастаянна, толькі што нікому ўжо не хочацца смяяцца.

Яўген МІРАНОВІЧ

Непавага да меншасцей

Адгалоскі

У „Ніве” № 9 ад 27 лютага г.г. прачытаў я артыкул Ады Чачугі з серыі „Роўныя і раўнайшыя”, які скіліў мяне задумца над стаўленнем дэпутатаў Самаўрадавага сейміка да нацыянальных меншасцей, пражываючых у Падляшскім ваяводстве. У ходзе выбарчай кампаніі кандыдаты на радных аб'язалі прадстаўляць інтэрэсы ўсіх грамадзян, а іх публічныя выступленні наспігаваны былі лозунгамі аб дэмакратыі і талерантнасці. Стаўшы раднымі, забылі яны свае ранейшыя абязанні і прадстаўляюць выключна інтэрэсы сваіх партый, не ўлічваючы праblemай паасобных груп насельніцтва.

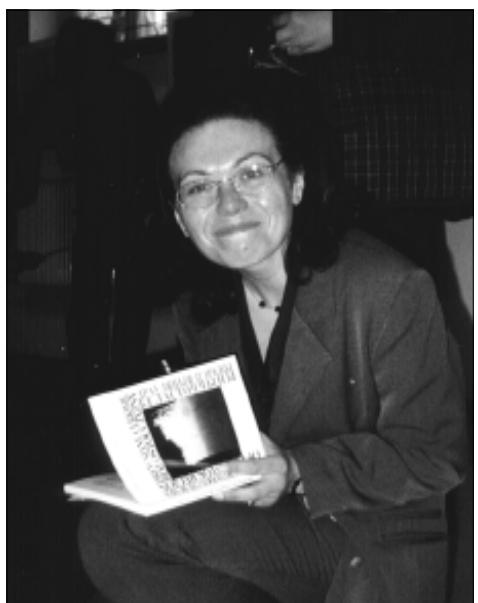
Пераважную большасць радных Самаўрадавага сейміка Падляшскага ваяводства складаюць прадстаўнікі праўных груповак, якія прынцыпова не ба-

чаць патрэбы дапамагаць меншасным арганізацыям у пашырэнні іхнай культуры, тлумачачы, што грошай не хапае нават на польскую. Не памятаюць яны, што нацыянальныя меншасці — гэта не прышэльцы, а толькі карэнныя жыхары падляшскай зямлі. Яны не ў гасцях тут, а толькі на сваёй бацькаўшчыне, таму маюць неад'емнае права на падтрымку сваёй культуры з боку дзяржаўных і самаўрадавых установ.

Абыякае стаўленне да проблем нацыянальных меншасцей напэўна выкліча адмоўныя рэакцыі нацменаў да цяперашніх дэпутатаў. Павінны яны памятаць, што іх пайнацтвы нездадоўга скончыцца, і тады прыйдзеца ім зноў хадзіць у народ і прасіц падтрымкі. Але наўрад ці беларусы, украінцы, літоўцы і астатнія меншасці падтрымавуць іх на чарговых выбарах.

Мікалай Лук'янюк

Драўляныя цэрквы Беласточчыны

Эва Мароз-Кэчынская.

Беларускі саюз у Польшчы і Цэнтр праваслаўнай культуры 4 сакавіка г.г. сарганізавалі выстаўку, а адначасова презентацыю кнігі Эвы і Андрэя Кэчынскіх п.з. „Драўляныя цэрквы Беласточчыны”. Спонсары выставы — Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны РП і Фонд імя Стэфана Баторыя. Выстаўку можна глядзець у выставачнай зале ЦПК (вул. св. Мікалая 5 у Беластоку) 2 месяцы (у гадз. 8⁰⁰ — 20⁰⁰).

— Гэта вельмі важная падзея ў жыцці нашага рэгіёна, нашай малой айчыны, — прывітаў сабраных старшыня

БС Яўген Вапа. — Аўтары кнігі прысяцлі яе Бацькам. І Эва, і Андрэй, і ўесь Беларускі саюз і мы ўсе ў ім разам гэтай кнігай ушаноўваем памяць нашых дзядоў і тое, што яны пабудавалі такія прыгожыя прамавы мастацтва і духа.

Аўтары падзякавалі ж яшчэ свайму кансультанту а. Рыгору Сасне, перакладчыкам, старшыні „Сіндэсмаса” Валодзю Місюку, Андрэевому брату Лешку і яго сябрам, выдаўцам, белавежанам... — за дапамогу і сардечныя слова падтрымкі.

— Маю адну запаветную мару, — даадае Эва Мароз-Кэчынская, — апрацаўваць дакументацыю ўсіх цэрквяў Беласточчыны. Наша цяперашняя кніга мае больш папулярны характар, а я хацела б зрабіць навуковую, сур'зную працу... А гісторыя нашай выстаўкі такая: першая была ўжо ў Белавежы, 3 гады таму, як я пераехала ў Белавежу з Варшавы і пачала працаўваць над гісторыяй рэгіёна. Мы з мужам зрабілі невялікую выстаўку (з 30 здымкамі). Мой дырэктар (Белавежскага асяродка культуры) Лех Навацкі падтрымаў нас у ідэі зрабіць кніжку, што быўла б, па яго словам, цудоўнай і вельмі важнай справай...

Эва Мароз нарадзілася ў Гайнаўцы. Студыявалася на элітарным універсітэцкім факультэце Антропалогія культуры і этнаграфія.

На выстаўцы — гарачыя дыскусіі.

— Там было па 10 асоб на курсе, а я была адзінай і праваслаўнай, і беларускай, і не з Варшавы. Пасля думала, што з сабой рабіць, дзе працаўваць. Ужо стала на працу ў вялікай варшаўскай фірме, адначасова рыхтавала магістэрскую працу. Па матэрыялам да яе паехала ў Белавежу, там і спаткала свайго будучага мужа, які працуе ў Белавежскім нацыянальным парку як навуковец. Можна сказаць, што ў нас такія самыя зацікаўленні. І прыехала я ў Белавежу да мужа, жыць і працаўваць. Тры гады працаўвала з дзецьмі. Гэта быў для мяне новы вопыт, бо ж я была падрыхтаваная больш да навуковай працы. Дапамагла інтуіцыя. А другая дапамога і натхненне — гэта добрае слова і доб-

ры дух Гандзі Кандрацюк, якая дала мне стымул Сустрэчамі „Зоркі”... А цяпер я за мяжой, на стажыроўцы ў лонданскіх музеях, вывучаю таксама англійскую мову. Папраўдзе я стала беспрацоўнай у Белавежы... Но праз якія 2-3 гады знайдзеца якая праца ў якім музеі ў нас; я лічу, што тая брытанская падрыхтоўка мне прыдасца. А ёсьць у мяне яшчэ адна думка (інспірацыя) для мяне было спатканне з Дарафеем Фіёнікам і яго скансэнам у Студзіводах) — адкрыць такія прыватныя музеі у Новым Беразове, у хаце маіх дзядоў Настасці і Грыгорыя, з старажытнага бераўзускага роду Марозаў.

Міра Лукша
Фота аўтара

Сустрэча з Уладзімірам Някляевым

„... Заходзь, чалавек, у мой дом”

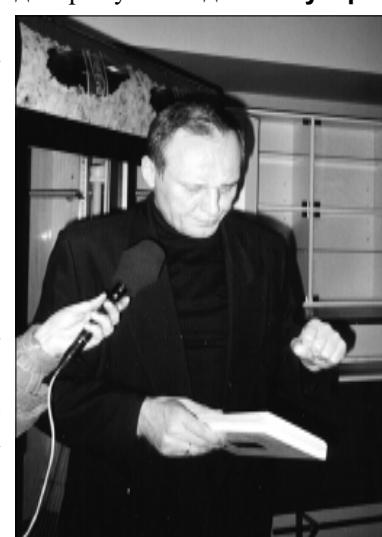
Ужо амаль дзесяць месяцаў знаходзіцца ў Польшчы паэт, старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Уладзімір Някляев. У літаратурным асяроддзі Беларусі яго ведаюць і цэнтры. Аднак яго погляды і палітычнае дзеянісць прымусілі яго (прынамсі на нейкі час) эміграваць з роднай краіны, дзе пакінуў ён не толькі ворагаў, але і сябров, а таксама сям’ю.

Аб гэтым усім можна было пачуць 17 лютага 2000 года на „Беларускім чацвяргу”, цыклічным мерапрыемстве, якое арганізуе Кафедра беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку.

Мяркуючы па колькасці прыйшоўшых на сустрэчу з паэтам, творчасць У. Някляева не вельмі вядома чытачам на Падляшшы. Апрача супрацоўнікаў Кафедры беларускай культуры на чале з праф. Альжбетай Смulkовой і журнالістам з беларускіх перадач Беластоцкага радыёвяшчання і тэлебачання, найбольш было журналістам „Нівы”. Моладзі практична не было. Няўжо мададым сёння свет засланілі камп’ютэрны інтэрнэт, што яны зусім страцілі ахвоту на пазнейшы...

А што датычыща паэтычнай творчасці паэта-эмігранта Уладзіміра Някляева, дык ён у сваіх вершах сурова ацэньвае Беларусь і беларусаў, а таксама тое, што дзеяцца ў яго роднай краіне. Аднак пад гэтай маскай негаціні і вострай крытыкі мы бачым праявы глыбокага патрыятызму паэта і клопат пра родны край.

Творы У. Някляева нязвыкла эмацыйнальныя. У іх дамінуюць матывы бунту, барацьбы, крыві, а шматлікія анафары, паўторы, яшчэ ўзмацняюць патрэтычны дух яго вершаў. Паэт высмеівае і абвінавачвае тых, што цэгla па цэгле разбіраюць Беларусь, топчуць яе гісторыю, а перш за ўсё культуру. Гэта

Уладзімір Някляев.

дэструкцыйя адбываецца паволі, але калі яе не затрымает, дык, на думку Някляева, мы будзем баяцца не толькі выйсці на вуліцу, але і адчыніць выпадковаму праходжаму дзвёры ў свой дом. Страцім сваё абілічча, а перш за ўсё свядомасць, што мы належым да акрэсленай грамадскай групы, якія з’яўляюцца дзяржавай.

Здавалася б, што паэту Уладзіміру Някляеву будучыня Беларусі не ўяўляеца ў аптымістычных колерах. А тым часам у яго творчасці мы знаходзім не адзін матыв цякучай „зялёной вады”, сімвала жыцця і ачышчэння. Паэт увесь час мае надзею, што народ прачнечца і зразумее праўдзівую сітуацыю краіны. Аднак жа да таго дня, калі гэта адбудзеца, трэба яшчэ пачакаць. Як доўга? На гэтае пытаннне Уладзімір Някляев не дае адназначнага адказу. Пакуль што, на думку паэта, беларускі народ не даспеў да самастойнасці, абычай сведчыц зялёны колер вады.

Сустрэча з Уладзімірам Някляевым і яго паэзіяй працягвалася роўна дзве гадзіны. Вядома, замала гэтага, каб зразумець думкі і погляды беларускага паэта. Зацікаўленыя могуць заглянуць у зборнікі паэзii У. Някляева, якія, калі не пазытыўныя, дык, несумненна, пайніфармуе, дзе можна іх дастаць, Кафедра беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку. „Заходзь, чалавек, у мой дом...”, — так і чую слова паэта.

Анна Артэмюк

Упершыню на бензстанцыі

„Я шмат дзе за сваё жыццё выступаў, у вялікіх залах, на стадыёнах, але на бензстанцыі — упершыню”, — сказаў Уладзімір Някляев на сустрэчы ў Гацьках.

5 сакавіка г.г. у Гацьках адбылося чарговае мерапрыемства, арганізаванае Таварыствам „Гай”. Гэтым разам прысвечана яно было беларускай паэзіі. Перад публікай выступілі Уладзімір Някляев (на здымку) і Юрка Баена (ён таксама упершыню презентаваў свае вершы на аўтазаправачнай станцыі). Людзей у памяшканні бара на АЗС, распложенай за вёскай пры шашы ў напрамку Бельска, сабралася пад сорак і не ўсім хапіла крэсл. На сустрэчу з паэтамі прыйшлі людзі з Гацькоў, Кнаразоў, Дэнісак, прыехалі жыхары Бельска.

Чаму сустрэча адбываецца якраз на бензстанцыі? Старшыня Таварыства „Гай” Ян Мордань растлумачыў, што першы агульны сход арганізацыі адбыўся ў запушчанай вясковай сяяцліцы. Але паколькі няма надзеі на яе адрамантаванне, чарговыя спатканні, дзякуючы прыхільнікамі ўладальніка бензстанцыі, адбываюцца ў чыстым, прасторным бары, абсталяваным сучаснай мэбллю.

Сустрэча з беларускай паэзіяй адбылася напярэдадні Дня жанчын. З гэтай нагоды быў салодкі пачастунак, а Уладзімір Някляев зачытаў верш, прысвечаны 8 сакавіку, які напісаў у цягніку, едучы з Варшавы на спатканне.

— Я ўжо даволі даўно не спатыкаўся ў такіх невялікіх, амаль што свойскіх кампаніях з людзьмі, з беларусамі, з тымі, хто жыве ў адным са мною часе, — сказаў старшыня Саюза беларускіх

пісьменнікаў. — Я не першы раз на Беласточчыне і мне вельмі балюча назіраць за паланізацыяй. Тым больш балюча, калі няма беластоцкіх беларусам на што азірнуцца, бо тая вялікая радзіма, якая нібыта павінна быць у іх за плячым, якая павінна была б ім сёння памагаць выстаяць, захавацца ў мове, у культуры, ва ўсім беларускім побыце, тая радзіма ў нічым не памагае. Як ні дзіўна, пры ўсёй складанасці жыве беларускі дух, жыве беларускае самадучуванне і людзі не толькі гавораць, але і пішуць па-беларуску. Са мною выступае Юрка Баена, які проста хороша адчувае беларускае слова і ніколі не скажаш, што гэтыя чалавек жыве адарваным ад яго, ад усяго таго, што ёсьць Беларусь.

А захаванню нацыянальнай свядомасці сярод беларусаў Беласточчыны садзейнічаюць культурна-асветныя арганізацыі, у тым ліку нядайна заснаване Таварыства „Гай”. Да гэтай пары наладзіла яно ўжо пяць сустрэч. У трох спатканнях суарганізатарами выступіў Асяродак сельскагаспадарчай кансультатыўны асяродак сельскагаспадарчай грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь, што выдатна памагае арганізацыі ў вядзенні статутнай дзеянасці.

Віталій Луба
Фота аўтара

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Наталька contra Наталька

Журналіст: — Добры дзень.

Наталля: — Добры дзень.

— Ці магу табе наставіць пытанні пра тваю вучобу?

— Калі ласка.

— Ці ты добра вучышся?

— Я вучуся добра. Не магу сказаць, што вучуся вельмі добра або дрэнна. Толькі добра. Такое меркаванне я маю пра сябе, але не ведаю, што думаюць пра маю вучобу іншыя.

— А якую сярэднюю ацэнку ты мела ў першым паўгоддзі?

— Гэта было 4,5.

— А ці былі горшыя або вышэйшыя сярэднія?

— У май класе розныя вучні. Ёсць такія, што вучашца вельмі добра і ёсць такія, якія вучашца дрэнна. І ў сувязі з гэтым розныя сярэднія.

— Які прадмет і якога настаўніка ты любіш найболыш?

— Я найболыш люблю матэматыку, а з настаўнікаў — Андрэя Вышкоўскага.

— А якога ты настаўніка найменш любіш і чаму?

— Найменш люблю такога, што вельмі многа кръгчыць.

— А цяпер паговорым пра асаўстыя справы. Ці ты маеш сімпатыю?

— Я маю сімпатыю, толькі не магу называць яго прозвішча.

— Дзе ты з ім пазнаёмілася?

— Я яго сустрэла ў школе.

— Цяпер я пастаўлю табе пытні пра Сустрэчы. Каторы раз ты на іх?

— На Сустрэчах „Зоркі” я другі раз.

— А ці ты хадзела б далей ездзіць на Сустрэчы?

— Я вельмі хачу далей ездзіць на Сустрэчы таму, што яны вельмі цікавыя.

— Жадаю табе поспехаў.

— Я таксама.

Наталля БАБУЛЕВІЧ
„Сустрачанка”

Наталька Бабулевіч (злева) і Наталька Шчуржэўская.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Мастакі слова

У Нарваўскім асяродку культуры адбыліся гмінныя элімінацыі дэкламатарскага конкурсу „Роднае слова”, у якім удзельнічалі вучні пачатковых школ і гімназіяў, у якіх вядзецца навучанне беларускай мовы.

Мерапрыемства арганізаваў Нарваўскі асяродак культуры. Удзельнічалі 32 асобы — навучэнцы з Нарвы і Ласінкі. Калі гаварыць пра ўзоровень выступленняў — паводле журы, у саставе якога ўваходзілі дасведчаны настаўнік, журналіст рэгіянальной прэсы і бібліятэкарка — быў высокі.

У катэгорыі вучняў 0 — III класаў:

I месца:

Кацярына Гэва
Юстына Асіпюк
Магдалена Дудзіч

II месца:

Агнешка Анікіюк
Эвеліна Келбашэўская
Анна Порац

III месца:

Іаанна Купай
Аля Міранчук

У катэгорыі вучняў IV — VI класаў:

I месца:
Анна Іванюк
Анна Дудзіч

II месца:

Агата Капейчык

III месца:

Іаанна Стоцкая

Міраслава Ахрымюк

У катэгорыі вучняў гімназіі і VIII класаў:

I месца:

Наталля Кос
Анна Каролька

У элімінацыі павятовага конкурсу „Роднае слова” перайшлі 17 удзельнікаў. Мерапрыемства адбудзецца 20 сакавіка г.г. у Гайнайцы.

(яш)

Дэкламатары з Нарвы.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Сустрэча ў Аўгустове

22 студзеня г.г. адбылася ў нашай школе цікавая сустрэча. Па запрашэнні вучняў і настаўнікаў наведаў нас паэт Юрка Баена. Паэт жыве ў Бельску-Падляшскім. Ён расказаў нам пра сваё жыццё і творчасць. У час сустрэчы можна было купіць зборнік вершаў ды атрымаць аўтограф паэта. Сама сустрэча была жывым і цікавым мерапрыемствам. Вучні, проста,

закідалі паэта пытаннямі. Юрка Баена ахвотна адказваў на іх. Чытаў таксама свае вершы.

Паэт вучыўся ў Пачатковай школе ў Дубяжыне. Свой першы верш напісаў у шостым класе. Далей вучыўся ён у белліцэі ў Бельску-Падляшскім, у якім цяпер жыве і працуе.

Юстына Вышоўская,
VI кл. ПШ у Аўгустове

Цуд у Трашчатках

Семдзесят гадоў таму ў Трашчатках здарыўся цуд. Была зіма. Малая дзяўчынка пайшла пакоўзіцца на рэчцы. Калі яна была на сярэдзіне рэчкі, зламаўся пад ёю лёд. Яна ўпала ў воду і пачала клякці на ратунак. Занейкі час прыбеглі два мужчыны, якія выцягнулі дзяўчынку. Яна была ледзь жывая. Калі яе прынеслі ў хату, дзяўчынка была непрытомная. Усе ду-

Сакавік

На голлі спяць яшчэ пупышкі,
Але ўжо коміна аловак
Дымком на мяккай сіні піша
Вясны ружовы загаловак.
Я тварам да акна прынік,
Чытаю ў небе: СА-КА-ВІК!

Алег Мінкін

Наталька contra Наталька

Журналіст: — Што ты найбольш любіш у школе?

Наталля: — Я найбольш у школе люблю настаўнікаў. А з прадметаў — матэматыку.

— Ці ты добра вучышся і як да гэтага адносяцца твае сябры?

— Думаю, што я вучуся вельмі добра. А сябры — часам мне зайдзросцяць.

— Добра, цяпер пагутарым пра Сустрэчы. Ці ты была ўжо ў Старыне?

— Я ў Старыне трэці раз.

— Ці ты любіш прыезджаць на Сустрэчы „Зоркі”?

— Я вельмі люблю Сустрэчы „Зоркі”, таму што на гэтых Сустрэчах мы вучымся пісаць публістычныя творы, а таксама можам пагуляць у тэатр.

— Ці табе падабаюцца заняткі, на якіх трэба салідна працаваць?

— Мне яны вельмі падабаюцца.

— Дзякую за размову.

— Дзякую.

Наталля Шчуржэўская
„Сустрачанка”

Ці ты добры кандыдат на Сустрэчы?

1. Ці часта заводзіш новыя знаёмыя?

так не

2. Ці з'яўляешся аўтарам нейкага артыкула?

так не

3. Ці ўмееш бліснуць ініцыятывай?

так не

4. Ці ўмееш працаўца ў групе (супрацоўнічыць)?

так не

5. Ці ўмееш справіцца на час?

так не

6. Ці ўмееш спалучыць працу з прыемнасцю?

так не

7. Ці ты ўжо ўдзельнічаў у якім-небудзь лагеры?

так не

8. Ці можаш вытрымаць некалькі дзён без сваёй мамы, таты, сястры, хлопца і г.д. ды добра прытым гуляць?

так не

9. Ці ўмееш з павагай прасядзець некалькі хвілін на часта нуднаватых дакладах?

так не

10. Ці любіш людзей?

так не

11. Ці любіш спазнаваць дэталёва кожную справу?

так не

12. Ці любіш працаўца?

так не

Вынікі

12-9 так:

Мы ўпэўнены, што з'яўляешся цудоўным кандыдатам на Сустрэчы. Апошнім прапануем пісаць у „Бельскі Гостінэць” і чакаць запрашэння (абавязкова трэба мець веласіпед і слоік з капустай).

8-5 так:

Табе трэба яшчэ крыху папрацаўца! Яшчэ не з'яўляешся дасканалай журналісткай. Усё аднак на добрай дарозе.

5-0 так:

На наш погляд не з'яўляешся добрай ні журналісткай, ні акцёрам, думаем, аднак, што ты павінна заніцца літаратурай.

„Сустречанка”

Парады „Сустречанкі”

Гладкія руки

Калі хочаш мець гладкія руки, пашмаруй іх супермоцным kleem, а пасля хутка вазьмі 5 кг агуркоў і палажы на далоні. Пасля трох мінут дакінь яшчэ 2 кг памідораў. Пасып соллю, дадай перцу і трымай пакуль само не адклейцца. Тады пекраканаешся, што гэта найлепшы спосаб на гладкія і далікатныя далоні.

Як зрабіць бутэрброд?

Заўсёды ставіш сабе пытанне: „Як зрабіць бутэрброд?”. Яно не дае спакою 90% жанчын. Дапамагу табе. Найперш вазьмі лусту хлеба і пашмаруй маслам. Пасля гэтага парэж

салу або тоўстую каўбасу (справа густу). Пакладзі на хлеб жоўты сыр і мяса. Дадай кетчуп, гарчыцу, маяніз, алій і воцат. Пасып соллю, перцам, зеллем і содай. Пасля пакладзі памідор, папрыку, агуркі, моркву і капусту. Дадай цукар і шакалад. Гэта ўсё. Смачна есці!

Буйныя косы!

Калі хочаш мець буйныя косы — пакарытайся 2 кг змеленай бульбы, змешанай з 10 яйкамі. Сумесь пакладзі на валасы. Праз паўгадзіны, не спаласнуўшы іх, зрабі прычоску. Твае валасы будуць два разы цяжэшыя. Гэта сведчыць толькі аб tym, што іх колькасць павялічылася.

Польска-беларуская крыжаванка № 12

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

	Język	Armata					
	Łoskot						
►			▼	Szach	Honor		Ar
							Trzy
	Sala				Saga	►	
	Okoń	►					
►							
Kosmos	Chłopak	►					
►							
Brat	Grupa przyjaciół	►					

Адказ на крыжаванку № 7: Зрок, здымак, бок, рак, лоб, лаза, ракіта. Збор, здoba, рык, дом, Лі, карат, плакат.

Узнагароды, набор фламастэраў маркі „STAEDTLER”, выйграў: Аня Іванюк з Нарвы, Міхал Альховік і Пятрусь Стэльмашук з Беластока, Аня Раманюк са Старога Беразова, Агата Капейчык з Нарвы. Віншуем!

Рэдакцыя „Сустречанкі”: (ляжыць) Чарак Хіліманюк; (сядзяць злева) Аліна Ваўранюк, Жанэта Роля (галоўны рэдактар), Максіна Жменька; (стаяць злева) Паўліна Пашко, Патрыція Кос, Наталля Бабулевіч, Данеля Дудзіч, Наталля Шчужэсцкая, Іаана Кананюк, Марта Асташэская. Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Наша! Галоўная

Інтэрв’ю з галоўным рэдактаром газеты „Сустречанка”, вядомай аўтаркай многіх артыкулаў, якія часта друкаваліся на старонках „Зоркі”. Гэтай вельмі сімпатычнай у адносінах да іншых асобай з'яўляецца Жанэта РОЛЯ.

Рэдакцыя: — Жанэта, скажы, колкі разоў ты ўдзельнічала ў Сустрэчах „Зоркі”?

Жанэта: — На Сустрэчах „Зоркі” я ўжо 14 або 15 раз.

— Ці гэтыя Сустрэчы табе падабаюцца, што найбольш у іх любіш?

— Так, яны мне вельмі падабаюцца. Найважнейшае, аднак, гэта магчымасць новых знаёмстваў і магчымасць навучыцца новых, цікавых рэчаў.

— Мы ведаєм, што ты напісала вельмі многа артыкулаў у „Зорку”. Ці хочаш стаць журналісткай?

— Не! Хачу быць настаўніцай або психолагам.

— Які твой артыкул табе найбольш падабаецца?

— Больш за ўсё падабаюцца мне тыя, за якія я атрымала ўзнагароды. Да такіх належалаць „Элегантная дзвіначка” і „На Сустрэчах крадуць ды мардуюць”.

— Ці ты задаволена пасадай галоўнага рэдактара „Сустречанкі”?

— Гэта для мяне вялікае вылучэнне і прыемнасць, што хтосьці мяне дацаніў і даў шанц. Я вельмі

задаволеная працай маёй рэдакцыі.

— У першы дзень Сустрэч кікалі цябе нейкія хлопцы. Як думаеш, чаго яны ад цябе хацелі і чаму ты да іх не выйшла?

— Я добра не ведаю, хто мяне кікаў, відаць гэта хлопцы са Старыні, з якімі я пазнаёмілася ў мінульым годзе на Сустрэчах. Яны хацелі прывітацца. А можа гэта былі фаны? Я не выйшла, бо не хацела разбураць арганізацыю заняткай.

— Скажы, ці ты любіш прымаць удзел у тэатральных спектаклях?

— Так. Я думаю, што гэта файная гульня і магчымасць паказацца перад сваімі сябрамі і бацькамі, якія штогод прыезджаюць на прэм’еру пастаноўкі.

— Жанэта, мы забылі на пачатку запытаць, ад якога часу ты пішаши у „Зорку”?

— Пішу амаль 5 гадоў.

— Дзякуем табе і да пабачэння.

— Я таксама дзякую. Чесць!

Гутарылі
Данеля Дудзіч і Паўліна Пашко
„Сустречанка”

Мой першы раз

Усё пачалося проста і нявінна. Яны паехалі разам на экспкурсію. Цэлы дзень гулялі каля возера і разам загаралі на сонцы. Было вельмі цікава, таму што побач быў лес і ўсё здавалася цудоўнае і рамантычнае. Хутка прыйшоў вечар. На небе засвяцілі мільёны зор. Месяц плыў па чорных хмарах..., а яны танцавалі ў прыгожай лясной даліне. Вогнішча прыгасала, а ім рабілася штораз халадней. Тады ён узяў яе ў руکі і моцна прытуліў. Адкрыў старон-

ку яе сэрца і пачаў вандроўку. Пе-ранесліся яны дзесьці далёка і шукалі нечага супольнага. У пэўнай хвіліне ён закрыў сваё сэрца і ад’ехаў. На наступны дзень пісаў ён кантрольную на ўроку гісторыі. На жаль, яго глыбокае начное супрацоўніцтва з падручнікам па гісторыі нічога не памагло. „Палка” па гісторыі стала яго першым сапраўднымі каханнем.

М. М.
„Сустречанка”

* * *

Я — як туман,

Які вольна атуляе

Тваё цела.

Я — як сляза,

Якой табе заўсёды бракавала.

Ты — як мара,

Якая ніколі не споўніцца.

Ты — як успамін,

Які суцяшае ў дні поўныя тугі.

„Сустречанка”

Блакітная рэспубліка

Два разы запрашай Ян Павал II у Ватыкан. Але я адмовіўся. Адказаў: хай папа ў Беларусь прыедзе. Хай пабачыць, якія мы занядбаныя, якія мы самотныя ў сваім змаганні, — кажа айцец Уладзіслаў Чарняўскі з Вішнева.

Усё жыццё ксёндз Уладзіслаў змагаўся за гонар роднае мовы. Каб беларусы, як іншыя народы, гаварылі з Богам на сваёй мове, па-беларуску.

Вішнеўскі касцёл Марыі.

19. Ксёндз-беларус

У Вішнева, што ў Валожынскім раёне, пападаем у абеднюю пару. Лагоднае, сонечнае надвор'е, замест падбадрёвца, наводзіла соннасць і нерухомасць. Пад блакітным парасонам неба драмала прыфарбаваная ірдзістымі, восеніскімі фарбамі даліна Гальшанкі.

Разам з Ленай Глагоўскай шукаем плябаніі ксёндза Уладзіслава Чарняўскага. Апошня спадарожнікі, перакупленыя абязантай бібліі ўвечары, засынаюць у машыне. Па дарозе наведваем магазін, дзе ў адзінокай прадаўшчыцы распытваем пра дом ксёндза і цану гарэлкі „Полоцк”. Крыху далей, з аддаленага панадворка, прызываюць нас незнаёмыя.

— Хадзіце, дзвевушкі, у баню папарыцца!

Прапанова, хаця і без магчымасці здзяйснення (бо ж памыліся ўжо раз сёння), паказалася тут, у Вішневе, спакушальнай.

З дапамогай мясцовых аматараў лазні і яшчэ іншых сялян нарэшце знаходзім плябанію. Драўляны дом ксёндза не вылучаецца сярод вясковых

хат. Добрых пяць хвілін стаім у брамцы і слухаем службовыя брэх сабакі. Пасля выручае нас сусед, які, папракаючы нашу нерашучасць, найперш груючы ў акно, а пазней у дзвёры плябаніі.

— А можа гэта сон ксёндза навёў на гэтую вёску такую дрымоту? — мілганула ў думках, разбуджаных грукатам суседа.

— „Шарык”, да буды! — супакойваў сабаку на доўгім ланцугу сусед ксёндза. Наш час яшчэ болей доўжыўся, расцягваўся...

Нарэшце ў доме пачуўся зрух. Праз некалькі хвілін выйшаў да нас старэнкі духоўны, яшчэ не зусім вызвалены з пасляабеднай дрымоты. Айцец Уладзіслаў найперш папрасіў працячэння за моцны сон, затым запрасіў у дом.

— Я ж доўгія гады падпісваўся на „Ніву”, — сказаў гаспадар на прывітанне.

Хлеб і Біблія

На стале ў скіплым, запоўненым кніжкамі доме ксёндза дзве булкі хлеба і яблыкі. Ксёндз хвалюеца, што няма чым нас пачаставаць.

— А як там у вас бульба, не пагні-

Мясцовая царква з панарамай даліны Гальшанкі.

ла? — пытае. — Бо ў Вішневе сёлета не надта багата бульба абраціла.

Ксёндз звыш пяцідзесяці гадоў служыць у Вішневе. Зросся ён з тутэйшым светам і яго проблемамі.

Знаёмімся са свежым перакладам Новага Запавету. Айцец Уладзіслаў Чарняўскі трывцаць адзін год займаецца перакладамі рэлігійнай літаратуры. Каб яго прыхаджане як людзі з Богам на сваёй мове размаўлялі. У 1968 годзе пабываў у Ватыкане. Там быў прыняты папам Паўлам VI і там даручылі яму пераклад Святога Пісання на беларускую мову. І вось, пачынаючы з той пары, пераклаў Літургію на круглы год з усімі святамі і ўрачыстасцямі. Імшал, ды ўрэшце і Еўблію.

— Мая праца выплывала з патрэбы. Я ад самага пачатку вёў багаслужбы на беларускай мове, — адзначае ксёндз. Доўгія гады толькі ў Вішневе, на ўсю Беларусь, служылася па-беларуску.

Пасадзілі босага на воз

Ксёндз Чарняўскі мае многа жало да ксяндзоў-палякаў, якія служаць у беларускіх касцёлах на польскай мове.

— Як гэта — каб мовы прыхаджан не навучыцца? Я, калі вымушаны быў служыць у Літве, то і па-літоўску навучыўся, і па-польску, як трэба было, навучыўся.

Нарадзіўся ў час першай сусветнай вайны, 14 студзеня 1916 года ў беднай сялянскай сям'і, непадалёк Гальшан.

раз бліжэй, сталася непапраўнае. Па загадзе ваяводы Бацянскага гімназію ліквідавалі. На вачах навучэнцаў і ксяндзоў паліліся беларускія кніжкі. Духоўных, якія прайяўлялі беларускую свядомасць, вывезла паліцыя. Большишасць з іх і разам Уладзіслаў Чарняўскі апынуліся ў Варшаве. Улады забаранілі вяртацца ў Другу.

Так пачалося бадзянне па свеце. Уладзіслаў Чарняўскі нейкі час пабываў у мясціне Скужэц, што каля Седльцаў, пазней разам з 12 клерыкамі, якіх з-за беларускасці выгналі з семінарыі ў Вільні, апынуўся ў Расне, непадалёк Чаромхі. Быў 1939 год.

— У час вайны я падаўся ў Літву, — успамінае ксёндз. — Пазней уступіў у духоўную семінарыю ў Коўне, где правучыўся два гады. Затым пераехаў у Вільню і там закончыў свою духоўную адукацыю. На ксяндза быў высвячаны ў 1945 годзе, маючы 29 гадоў.

— Як Вы папалі ў Вішнева? — пытае айца Уладзіслава.

— Тутэйшыя прыхаджане намагаліся дастаць ксяндза-беларуса.

Касцёл з малюнкамі Рушчыца

Разам з ксяндзом ідзем аглянуць касцёл. Па дарозе мінем хату Пятра Бітэля, выдатнага перакладчыка між іншым „Пана Тадэвуша” на беларускую мову. Гэта за намовай і па ініцыятыве ксяндза Чарняўскага перакладчык жыў у Вішневе.

Ксёндз Уладзіслаў Чарняўскі і аўтарка рэпартажу.

У сям'і было 12 дзяцей. Усяго не хапала. Пра навуку не было нават як думак. Аднак Уладзіславу Чарняўску му шанцавала больш за іншых. Калі пайшоў у школу, прыкметні юго як здольнага вучня доктар з Крэва. Ён пачаў намаўляць бацьку, каб Уладзіславу вучылі.

— Памятаю як сёння, пасадзілі мяне босага на фурманку, каб ехаць у Крэва.

Потым бацькі перадумалі і не пaeхали.

Уладзіслаў ўсё ж пайшоў у настаўніцкую школу ў Крэве. Раз у тыдзень прыходзіў у вёску, каб узяць харчы і зноў пехатою вярнуцца ў мястэчка. Пазней, калі ў 1933 годзе закрылі школу, не было што з сабой рабіць.

— Я напісаў свайму дзядзьку, які быў духоўным і жыў у Францыі. Дзядзька Францішак параўнаваць адукацыю ды паступіць у манастыр у Другу.

Бадзянне па свеце

У Друйскай беларускай гімназіі правучыўся чатыры гады. І калі здавалася, што дарога ў святарства што-

плябанія, што ў выпадку спелага ўзросту ксяндза, паказалася нам проблемай, знаходзіцца амаль кіламетр ад касцёла. На шчасце падвёз нас вясёлы маладзён на „Мерседэсе”.

Вішнеўскі касцёл Марыі пабудаваны ў 1637-41 гадах, у стылі ранняга барока з элементамі рэнесансу. У 1771 г. перабудаваны ў стылі ракако. Нашай узвaze ксёндз прапануе каваныя дзвёры з XVII стагоддзя. Усярэдзіне малянкі Фердынанда Рушчыца. Зыходзім таксама ў падвал, дзе месціца сямейны гроб Храптовічаў, якім з XVI ст. належала Вішнева.

Ксёндз паказвае рукапісныя пераклады набажэнстваў. Саматужнасць пераклікаеца з класікай і багатай гісторыяй зямлі. У храме пахне зёлкамі і восенню.

Цераз вокны заглядае блакітнае неба.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

PS. У рэпартажы скарыстаны некаторыя інфармацыі з інтэр'ю А. Баршчэўскага „Чыніць дабро, не чакаючы заплаты”, Беларускі каляндар 1989.

Па слядах мінулага

Сувалкі

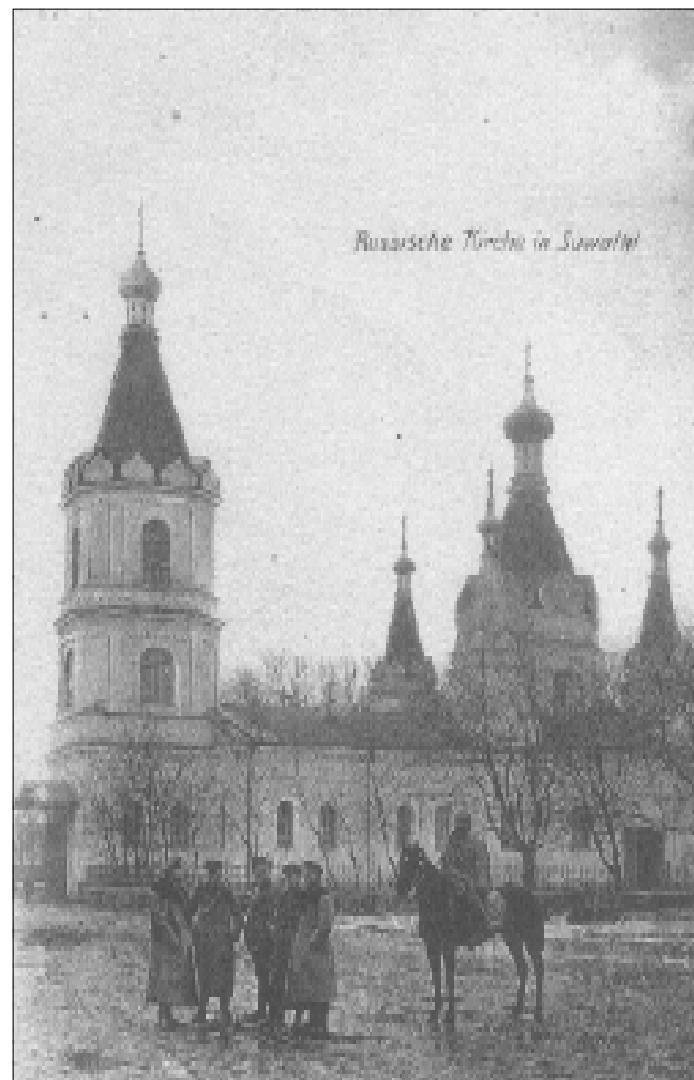
(заканчэнне; пачатак у 11 нумары)

Падчас I сусветнай вайны праваслаўнае насельніцтва Сувалкаў эвакуіравалася ў глыб Расіі. Пасля атрымання Польшчай незалежнасці становішча праваслаўных дыяметральна адмянілася, а цэрквы былі пераменены на касцёлы. Колішня Успенская царква канчатковая была перароблена на касцёл. Каражменная царква па вул. Аўгустаўскай была заменена на гарнізонны касцёл. Падобны лёс выпаў на долю капліцы ў гімназіі імя Кароля Бжастоўскага (цяпер ліцэй імя Марыі Канапніцкай). Даследчыца архітэктуры Сувалкаў, А. Чапска, так апісвае будынак гімназіі: *Odrębną bryłę stanowiła kaplica obrządku wschodniego z galerią dla chóru i wysuniętą absydą. Wystrój architektoniczny kaplicy został całkowicie zniszczony przez przerobienie jej na salę gimnastyczną.*

Аўтар міжваеннага турыстычнага даведніка аб Беластоцкім ваяводстве адзначыў, што „мнагалікія стараверы ў Сувалках і наваколлі маюць драўляную царкву пры дарозе ў Сейны”.

З колішняй багатай царкоўнай маёмагасці праваслаўным у Сувалках засталіся толькі дробныя рэшткі. У 1947 г., дзякуючы намаганням а. Уладзіміра Дарашкевіча — настаяцеля Гарадоцкага прыхода, некаторае царкоўнае абсталяванне (між іншым, ківоты) былі перавезены ў новабудаваны храмы ў Гарадку і Ялоўцы.

З пяці цэрквеў, якія існавалі ў Сувал-

Царква заменена на касцёл.

ках да I сусветнай вайны, да нашых дзён захавалася толькі могільнікавая царква Усіх Святых. Пабудавана яна была ў 1891 г. Лясніцтва ахвяравала на гэтую мэту 401 сасновую калоду, а вернікі сабралі гроши. У 1892 г. царкву асвяцілі, а побач яе паставілі дом для сторожа і гаспадарчы будынак. Драўляная кап-

ліца на падмурку, пабудаваная ў рускім стылі, завершана адным купалам з васьміканцовым крыжам. З 1940 г. могільнікавая царква стала прыходскім храмам, у якім служылі святары суседніх прыходаў. У 1956 г. сувальская царква атрымала статус самастойнага прыхода. Паводле „Кліравай ведамасці” ад

1967 г., 57 прыхаджан пражывалі ў 27 дамах (Сувалкі — 13 дамоў і 28 душ; Аўгустаў — адпаведна 11 і 24; вёска Александрова Сейненская павета — 3 і 6). У 1976-1979 гг. Усясвяцкая царква рамантавалася. Цяпер аблугујувае яе клір з Беластока.

(агс)

Адзінства духа ў саюзе міру

Гутарка з бытым генеральным сакратаром сусветнай арганізацыі праваслаўной моладзі „Сіндэсмас” Уладзімірам МІСЮКОМ.

— Калі Вы закончылі працу на гэтай пасадзе?

— Я афіцыйна скончыў работу як генеральный сакратар „Сіндэсмаса” 29 лютага 2000 года. І ў той жа час Генеральны сакратарыят пачаў працаваць у Афінах.

— Чаму Генеральны сакратарыят быў пераведзены з Беластока ў Афіны?

— Паколькі цяпер генеральным сакратаром „Сіндэсмаса” быў выбраны грэк, ён месцам сядзібы Генеральнага сакратарыята зрабіў Афіны. Кадэнцыя ў нас — чатыры гады і чатыры гады Генеральны сакратарыят знаходзіўся ў Беластоку, куды яго перавялі з Парыжа (раней ён быў у Фінляндыі, а да гэтага ў Ліване, у Бейруце, яшчэ раней у Афінах, Парыжы). Генеральны сакратарыят гэта месца каардынацыі. Тоё, што яго пераводзілі, гэта залежала ад выбранага сакратара. Я лічыў, што менавіта ў Беластоку і я, і „Сіндэсмас” можам разлічваць на вялікую падтрымку ад агульнапольскага Брацтва праваслаўной моладзі і Духоўнай семінарыі ў Варшаве, якія з'яўляюцца членамі „Сіндэсмаса”.

— І як было?

— Была падтрымка не толькі з боку гэтых членоў, але і з боку ўсёй Царквы ў Польшчы.

— Былі і цяжкасці?

— Апошнія восем гадоў гэта гады росту „Сіндэсмаса”. У 1992 годзе было 48 членскіх арганізацый у 23 краінах свetu. Цяпер, у даны момант, ёсць ужо 126 членскіх арганізацый у 41 краіне. Паколькі „Сіндэсмас” развіваўся так хут-

ка, цяжка было з усім паспесь. Наладжвалася ўсё больш мерапрыемстваў, арганізатарам якіх быў „Сіндэсмас”. Адбываліся яны круглы год.

1997 год гэта быў рэкорд ва ўсёй гісторыі „Сіндэсмаса”, які існуе ад 1953 г. (быў заснаваны ў Парыжы). У гэтым годзе адбыліся 23 вялікія міжнародныя сустрэчы моладзі, канферэнцыі, фестывалі, такія, як, напрыклад, VI кансультация праваслаўных багаслоўскіх школ, канферэнцыя пра біяэтыку, летняя школа „Сіндэсмаса” ў Супраслі, маладзёжная сустрэча ў Японіі, маладзёжны фестываль у Афінах. Мэта „Сіндэсмаса” — яднаць праваслаўную моладзь усіго свету, стараючыся захоўваць адзінства духа ў Саюзе (syn-desmos — gr.) міру.

— Дзе найбольш актыўная праваслаўная моладзь?

— Там, дзе праваслаўныя з'яўляюцца меншасцю.

— А ў Грэцыі?

— Там 26 арганізацый „Сіндэсмаса”, робяць многа. Аднак ёсць яшчэ што рабіць.

— Я чула, што тамашнія праваслаўныя не разумеюць нашых??

— Іншыя абставіны. Там усе праваслаўныя. Ёсць шмат праграм па дапамозе праваслаўным у іншых краінах. Але яны прывыкшы да таго, што кругом праваслаўныя, ўсё можна, усе добразычлівія. Ім цяжка зразумець тых, хто працуе ў краінах, дзе дамінует іншая рэлігія. Ім здаецца, што ўсё стабільнае. Няма пагроз для праваслаўя. З дзя-

цінства яны прывыклі, што так было, ёсць і, здаецца ім, заўсёды будзе. Замала яны стараюцца нешта арганізуваць з той мэтай, каб было яшчэ лепш.

А ў нас — праваслаўных меншасць. У нас ёсць патрэба арганізоўвацца, сустракацца, нешта рабіць. А ўсё дзеля

таго, каб выстаяць, каб абараніць у нас праваслаўе. Прыкладам можа быць Брацтва праваслаўной моладзі ў Польшчы. Як яно актыўна дзейнічае! А яшчэ ўсё пашырае праграму сваёй працы.

— Ці не будзе Вам сумна без „Сіндэсмаса”?

— Пакуль што я хацеў бы адпачыць. У мінулым годзе я шмат ездзіў па свете. Не ўсе справы можна аформіць па тэлефоне ці па электроннай пошце. Былі вельмі важныя сустрэчы, на якіх я прадстаўляў „Сіндэсмас”.

Напрыклад, у лістападзе мінулага года ў Нарвегіі, у Осле, адбылася канферэнцыя наконт крызісу ў Косаве і вынікаў гэта для цэркви ў Еўропе. Яна была наладжана арганізацый „Канфе-

рэнцыя єўрапейскіх цэркваў”. Сабраныя прыышлі да вываду, што вайна — не вырашэнне крызісу. Яна яшчэ больш паглыбіла існуючыя там антаганізмы.

А ў маі мінулага года адбывалася ў Грэцыі, у Афінах, вялікая канферэнцыя праваслаўных журналістаў. Былі

там таксама мой бацька (айцец Рыгор — рэд.), Яўген Чыквін, галоўны рэдактар „Przegląd Prawosławnego”, і журналістка гэтага часопіса Анна Радзюкевіч. „Сіндэсмас” прабаваў дапамагчы праваслаўным журналістам стварыць сусветную асацыяцыю праваслаўных журналістаў. „Сіндэсмас” даў штуршок. Яшчэ трэба шмат працаваць над гэтым.

У ліпені ў Фінляндыі, у Новым Валааме, адбывалася XVI Генеральная асамблея „Сіндэсмаса”, найважнейшая падзея ў жыцці арганізацыі. Там прыйшлі выбары новай адміністрацыйнай рады „Сіндэсмаса” і быў запланаваны новыя прыярытэты ў дзейнасці брацтва: арганізоўваць надалей праграму падрыхтоўкі маладзёжных дзеячаў, развіваць выдавецкую дзейнасць. Менавіта пару месяцаў таму „Сіндэсмас” у Беластоку выдаў кніжку пра вайну, мір і нацыяналізм (у сувязі з крызісам у Косаве).

— Не веру, што Вы будзеце доўга адначываць!

— Прайду кожучы, я намерваюся заняцца перакладамі багаслоўскіх кнігак — з англійскай мовы на польскую. Хаччу наблізіць найлепшую праваслаўную літаратуру чытачу ў Польшчы.

— Дзякую за размову і жадаю поспеху!

Гутарыла і фатографавала Ада Чачуга

„Фрыцавы нарачоныя”⁽¹⁾

Успаміны Ніны ХЛЯБІЧ з Бандароў, 1924 г. нараджэння.

Малюнак унучкі Ніны Улі ХЛЯБІЧ, вучаніцы Мастацкага ліцэя ў Супраслі паводле здымка бабулі з таго часу.

Забіралі прымусова 24 і 25 рочнік у Нямеччыну. Мяне спачатку забралі ў лагер пад Беласток, праз два тыдні ад-пусцілі на месяц, пасля зноў забралі. А ложкі ў тым лагеры, як гэты стол — ні падушкі, прасціны, пледа ці коўды. Супам нас кармілі. Пасля прыехаў поезд, выгрузілі з яго вугаль, а нас запхнулі ў той вуглевы пыл. Ехалі мы дзень і ноц. Не было дзе і сесці, дык мы стаялі пры адтулінах і ўглядаліся ў аээрны краявід. Завезлі нас у Арбайтсамт у Тыльзіце. Прыйдзжалі немцы, бралі па пяць асоб. Я стаяла апошній у чарзе. Прыйехаў здаровы, высокі немец

у акулярах, забраў апошніх 4 дзяўчукіт і аднаго хлопца на брычку ды павёз. Думаю, вось добра, што мы разам, веселей будзе. А на 11 кіламетры загадаў мне злезці, у вёсцы Ангенбрыйк. Першы дом направа, налева — кірха, надалёка школа. Тут месца майго прызначэння. Выйшлі па мяне высокія немец і прыгорбленая немка, Міхаэль і Галена Вэлюны (Weluhn). А я з таго вугля як выйшла — уся чорная, і мае валіскі таксама, сорамна перад людзьмі!

Далі мне невялікі пакойчык на падстэрэшку. Я мела з сабой крыху ежы, выкладваю ўсё тое, ды немец загадвае мне мой скарб выкінуць сабаку. Думаю: выкідаць?! А мо прыдасца? Як яны будуть мяне карміць?

Раніцай, а то якраз жніва час быў, адчыняе немка дзвёры: „Ніна, аўфштэен!” Кароў даіць трэба. А яны далёка, бо з пашы іх нанач у хлеў не зганялі. Адна карова добрая, мяккая, а другая — страх, якая цвёрдая, дойкі грубыя, а ў мяне рукі яшчэ былі далікатныя. Толькі гаспадар мог з ёю справіцца. Але як узялася, то і з Тульпай, і з Мышцем давала сабе рады. Возьмем мяне гаспадыня за руку і вядзе да нейкай працы: зрабі тое і тое. Ну, думаю, годзе цягнаць мяне за рукавы. Прыйдзе вечар: пытаюся: а як па-вашаму, вось, дзвёры, акно, вока, нос... И спісваю ўсё. Накармлю шосты раз гусей клюцкамі, сяду і вучуся. Што распытаеш, што дадумашся, так і мову вывучыш. Але, не ўжываючи, вось я ўжо шмат па-немецку забылася...

У Вэлюнаў адзін сын на фронце быў, загінуў пад Кіевам, дачка Эльза, з мужам (імя не помню, прозвішча Ярат), чыгуначнікам жыла 11 кіламетраў ад бацькоў. Мелі гаспадары двое ўнукаў,

Гінтэра і Маю. Гаспадарылі, гадавалі кароў, свіней, укармлялі гусей. Працы хапала.

Два гады там мне жылося, ад 1943 года да канца вайны.

Наша вёска, у Тыльзіцкай акрузе, блізка Мэмэля (Нёмна) была. А тут фронт прыйшоў. Забралі нас ад гаспадароў акопы капаць. Давалі норму, а карміць не кармілі. Не елі мы пяць дзён. Дзе бручку ўварвалі. Хадзілі праціцца паесці ў летувісаў, ды тыя нават да хат нас блізка не дапускалі. Зайшлі мы ў адну хату, нікога там не было. На дзвярах сыр сіцкай у торбачцы. Сібровука кажа: давай украдзем, хоць наядомся. А як гаспадар, кожу, дзе на панадворку, зловіць нас ды пазабівае! Вярнуліся мы ў группу, якраз толькі што быў прывезлі хлеб, раздалі, а нам не хапіла. И на Літве нам ніхто не даў ні кавалачка, і тут не дасталі. Селі мы, плачам. Выйшлі на вуліцу. А на возе сядзіць летувіская сям'я, што ад рускіх уцякала ў Кёнігсберг, матка свойскі хлеб дзесяцям дзеліць. А мы глядзім, і слаба нам робіцца. И думалася: каб дадому, а там хлеба наесціся, з вадою, усыць! А як сёння, бачыш, хлеб марнуецца! Мне і свежы, і сухі — не зганьбую, не змарную...

Папрасіла я ўкраінца, што ўцякаў з немцамі, каб конскай восыпкі даў мне, я хлеба напякы. Знайшла трыватажную кашулю, выселялі мы тулу муку, у доміку, дзе палякі жылі (немцам нельга было жыць у адным доме з нявольнікамі) распалілі ў печцы, паклала я цеста ў бляху... Такі хлеб быў!

Калі мы капалі акопы, над нас надляцеў рускі самалёт. Спалохаліся: кіне бомбу! Але ён рассыпаў афішкі, а на іх было так напісаны: „Девушки-белявочки, не копайте на нас ямочки. Нашы таночки не пойдут в ваши ямочки!” Так і было — ні адзін немец не зайшоў у тыя акопы.

Вярталіся мы з таго капання ў „свае” вёскі чатыры дні і ноцы. Спали на адкосах шашы. Дайшлі мы ў адну вёску. З намі былі дзве варшавянкі, „аблятаныя” за пяць гадоў службы. Яны і кажуць: хопіць нам ляжаць па дарогах, зайдзем у стадолу. Мы да брамы, а тут немец: „Гальт!” А Яська і Гэлька яму ў очы, па-нямецку: „Мы не сабакі, каб спаць на двары!” Пусціў нас у стадолу. Пасцягвалі мы снапы аўса на ток, так і выспаліся. Раніцай пайшлі. У адной вёсцы пакупаліся ў сажалцы, паелі груш. Дайшла я да вёскі сваіх паноў. Хата зачынена, усе яшчэ ў полі былі. Пайшла і я да сена. А я на тых акопах так прастудзілася, бо спалі мы на таках, у скразняку, што ў мяне твар быў адзін чорны кожух. Праўда, даў мне быў лекар 4 дні адпачынку, але лякарства ніякага. Я і схуднела так, што сукенка боўталася ажно каля пят. Глянула на мяне Галена, кажа: „Ніна, ідзі дахаты, а рана не ўставай”. Раніцай я дакладна памылася, пашмаравалася добрай маззю, і ўесь той чорны кожух памалу з часам аблез. А я саромелася доўгі час людзей, нават у поле выйсці, так страшна выглядала (вярнулася дадому, то яшчэ на твары рубцы былі)...

Сталі атакаваць саветы, і на Нёмне стаў фронт. Загадалі ўсім жыхарам вёсак эвакуіравацца. Выехалі мы недзе пад Каляды. 23 кіламетры далей было мястэчка Кройцзінген. Пасяліліся мы з гаспадарамі ў пары старэчаў. Ды ўспомніла Галена Вэлон, што ў хаце засталіся даччыны капелюшы, дзесяць штук, у скрыні, і паслала мяне па іх назад. Я пайшла. А перад вёскай стаяў стражнік і асцерагаў, што зайці туды нельга, пад пагрозай расстрэлу... Гэта ж лінія фронту!

(працяг будзе)

Запісала Міра Лукша

Цярністы шлях

Гэтых выдатных людзей добра ведаю, бо амаль штодзённа бываю іх госцем са сваёй паштовай сумкай. Яны купляюць ад мяне розныя газеты і часта атрымоўваюць лісты ад блізкіх з Украіны і Шпратавы, адкуль каля дзесяці гадоў таму прыехалі на радзіму Дзмітрыя — у Тафілаўцы на пастаяннае жыхарства. Блізка працякае рэчка Арлянка, лугі тут, а далей лясны масіў Бабка. Дзмітрый Тапор вельмі старанна абнавіў бацькоўскую хату і цяпер выглядае яна як новая. Дзмітрый, які адразу пасля вайны закончыў бельскі белліцэй, ужо на пенсіі. І яна, Дзмітрыева жонка Галена Бучкоўска-Тапор — мітая, культурная і руплівая гаспадыня, медсястра, таксама на заслужанай пенсіі. А прайшла яна ў сваім жыцці гену.

Бацька спадарыні Галены, Казімеж Станяшэк, родам з Варшавы, перад вайною працаваў у Слоніме, дзе быў інспектарам над млынамі. Належаў ён да нелегальнай Камуністычнай партыі Польшчы. Яго жонка Софія была ўрачом, але не працавала, толькі займалася дзеткамі і домам. Дом быў прыгожы, з агародам і садам. Нараадзілася ў іх троє дзетак: у 1925 годзе Галіна, у 1928 годзе Джон (гэтае імя маці ўхапіла з нейкага амерыканскага фільма і так ахрысцілі) і ў 1935 годзе Галіна, а нарадзілася ў Архангельска. А там было зняволеных многа ні ў чым невіноўных людзей. Софія даглядала сваіх дзетак, як зрэнку вока. А голад быў, што не расказаць і не апісаць. Баракі

а іх была большасць: недаступныя ім былі школы, праца, заробкі. Таму ён і ўступіў у рады КПП, а да таго ж сам асабіста дапамагаў бедным і пакрыўданым.

Калі выбухла другая сусветная вайна і прыйшло вызваленне Заходняй Беларусі саветамі, наш Казімеж цешыўся, хача з галавы не выходзіла пытанне: чаму Сталін яшчэ перед вайною зліквідаваў КПП? Адказ прыйшоў хутка, і то горкі: унацы застукалі ў дзвёры тыя з чырвонымі шапкамі. Пагналі яго за сабою пакуль аднаго. Сям'я не магла зразумець, што сталася: усе яны так чакалі вызваліцяў, а тут арышт... Ніхто добра не ведае далейшага лёсу камуніста Станяшка; найхутчэй пагналі ў турмы Мінска, пасля маскоўская Лубянка, і асноўная мэта — Сахалін. Там, скаваны кайданамі, разам з таварышамі нядолі ў налюдскіх умовах здабывалі нафту. Цярпей холад і голад, ад цынгі страціў зубы.

Новыя ўлады не забылі і сям'ю Казімежа Станяшка, бо неўзабаве і яе пагналі на следчы пункт. Дазволіў Софіі забраць з сабою ў дарогу самае лёгкае, якое змяшчалася ў валіцы, бо больш нельга было браць. Тайком схавала яна ў спадніцу трохі золата. Найперш была турма ў Мінску і няспынныя допыты. Праз некалькі тыхдняў „ворагаў народу” павезлі ў Москву, а адтуль прыстаў ў лагер каля Архангельска. А там было зняволеных многа ні ў чым невіноўных людзей. Софія даглядала сваіх дзетак, як зрэнку вока. А голад быў, што не расказаць і не апісаць. Баракі

зробленыя на хуткую руку, аплеченыя калючым дротам і вартайчымі вышкікамі, адкуль нават мыш не праціснулася б, не гаворачы пра вязняў, якім выпадала па 100 грамаў хлеба ў суткі. Золатам Софія падкупіла аднаго афіцэра, каб даведацца пра месца прабывання мужа. И неўзабаве прыйшло пісьмо з Сахаліна, у якім Казімеж апісаў сваё долю; было гэта адзінае і апошніе пісьмо ад яго. Далейшы яго лёс невядомы — загінуў ад тых, якім ад сэрца верыў.

А вайна ўжо бушавала па ўсёй Еўропе. Вязні цярпелі, цярпела і Софія, ад якой бальшавікі дамагаліся, каб адраклася сваёй польскай нацыянальнасці. А простыя рускія людзі дапамагалі ёй і яе сям'і. И любілі яе, бо яна, урач, дапамагала ў лячэнні многіх зняволеных. Летам 1944 года сям'ю Софіі перавезлі на Украіну, на станцыю Зачатаўка каля Азоўскага мора. У дарозе здарылася бяды: прапала найстарэй-

шая дачка Галіна, дарослая ўжо... На пошуку не было часу, бо канваіры не слухалі плачу Галінінай маці Софіі. На новым месцы Софія далі працу, бо бралавала медыцынскіх работнікаў. А вайна, хача ўжо далёка на заходзе, яшчэ грымела. Хутка сям'ю спасцігla і другое нащасце: любімы сын Джон узарваўся на гітлераўскай міне. И так геена Софіі і Галены, бо толькі яны дзве асталіся, працягвалася. Аднак у выніку настойлівых захадаў Софія дабілася галоўнага: у лютым 1946 года вярнулася яны ў Польшчу. А перад гэтым адзін энкавэдзіст сказаў ёй: „Так ты будеш в Польше, как на Луне” і не даў прахадных дакументаў. Аднак яны і без іх рушылі ў дарогу. Софія, якая важыла ўсяго 36 кг, схавалася пад сядзенне вагона, а на дзяўчынку Галену менш звярталі ўвагу і так удалося. Калі прыехалі ў Аполе, эшалон заатакавалі мясцовыя нацыяналісты, якія думалі, што вяртаюцца мясцовыя або яўрэі з Расіі. Пасля пераехалі ў Вроцлав, дзе нейкі час жылі. Софія шукала загінуўшую дачку Галіну прац пасрэдніцтва Чырвонага крыжа. Дапамагла ёй маладая руская жанчына Ольга Чайкоўская, якая толькі сабе вядомым спосабам знайшла Галіну. Жыла яна на Украіне ў горадзе Валневаха недалёка Данецка. Выйшла яна замуж за ўкраінца. Сёння яна ўжо ўдава і на пенсіі. Сёстры сталі перепісвацца з сабою. Спадарыні Галена пераехала пазней у Шпратаву, дзе пазнаёмілася з Дзмітрыем; разам з ім была ўжо некалькі разоў у сястры на Украіне. А іх маці Софія памерла ў 1955 годзе ад інфаркту; пражыла яна толькі 55 гадоў.

Мікалай Панфілюк

Гайнаўскія замалёўкі

Панядзелак 28 лютага г.г. я прызнаў на афармленне спраў у гайнаўскіх установах. Сабраўся на цягнік у 8⁰⁸ і лічыў, што пад абед вярнуся дамоў. Скрупулёзна разлічыў час, які быў у май распараджэнні.

Спачатку падаўся я ў фатаграфічнае атэлье, якое змяшчаецца па вуліцы 3 Мая 37. Там здаў для праяўлення плёнку з кузайскага вяселля. Калі пасрасіў загадчыка майстэрні зрабіць мне хуценька пробныя адбіткі, майстар спытаў, ці магу з'явіцца праз паўтары гадзіны. Так мы і дагаварыліся. „Вось што значыцца прыватнік, — падумай сабе. — Усё афармляе неадкладна.

Іншыя думкі найшлі на мяне, калі падаўся ў Гайнаўскую тэлекамунікацыю плаціць рахунак за тэлефон. Пераступіўшы парог шыкарнага памяшкання нядайна здадзенай у карыстанне ўстановы, зрок свой спыніў на даўгаватым „хвосціку” чаргі, якая выстрайлася перад касай. „Тут пэўна загразну ў натоўпе і не паспей на цягнік і ў атэлье”, — падумалася мне раптам.

Каса пачынала працаваць ад дзеяўтай гадзіны зранку, але на пятнаццаць хвілін перад адкрыццем акенца чарга налічвала ўжо каля трыццаці пяці чалавек. Я заняў чаргу і прысёў на адно крэсла. Затым прыселася да мяне стаўшая бабулька, якая з выгляду нагадвала гарадскую даму. Тут і мы загаварылі. Зразумела, што пра тэлекамунікацыйныя паслугі.

— Добра было плаціць рахункі

ВЕР – НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Я вельмі непакоюся. У апошні час мне сняцца вельмі падобныя сны. Я ўвесь час нешта гублюю або мяне абкрадаюць. На чале гэтых сноў — мяне старая шэрая дарожная сумка, якую я, дарэчы, ужо даўно выкінула. А кажуць жа, што калі сны частва паўтараюцца, дык яны напэўна спрадўдзяцца.

Я ўжо, праўду кажучы, аднойчы напісала табе свой сон пра тулу пустую сумку (быццам была яна не мяня, а нейкага госця), а ты адказаў, што пустая сумка абазначае нейкую крыўду, не прыемнасць, няшчырасць. Я ўжо тады знервавалася. А вось цяпер інноў...

Сніцца мне на гэты раз, што я еду кудысьці цягніком. У мяне ёсць рэчы, а сярод іх — мяне шэрая дарожная сумка. Я сядзела побач са сваімі рэчамі, а пасля ўсталі, прайшлася па вагоне, затрымалася ля выходу. Адвочаваю галаву, а там на драўляным сядзенні стаіць адно мяне шэрая сумка. Яна адчынена,

— паштовым аддзяленні на Ліповай, — пачала мяне суседка. — Не трэба было цягніцца па горадзе. Жыву побач... Зараз адміністрація... А я па другім інфарматце...

— Яны толькі пра сябе думаюць, — кідаю абыякава.

— Гляньце на абсталяванне кантораў. Гэта ж за нашы грошы так адчаканілі, за абанемент...

— Дваццаць чатыры з лішнім золотых у месяц, гэта надта многа як для пенсіянера, — з сумам заяўляе бабулька. Але нічога не пачнем, такі час настаў...

Чарга штораз павялічвалася, а ад акенца нікто не адыходзіў.

— Чаму ж бы не адкрыць другой касы, — пачуўся голас старэчы. — На дзве рукі спраўней пайшла б праца...

Перад акенцам заварушыліся людзі. Касірши пачалі абслугоўваць кліентаў.

Для таго, каб заплаціць рахунак у тэлекамунікацыі я вымушаны быў патрапіць каля сарака мінут (чаканне ў чарзе). Але гэта яшчэ не так страшна. Большыя страсці перажываюць гайнавяне, якім прыходзіцца плаціць рахункі ў канцы месяца пасля рабочага дня, значыцца, пасля трэцяй. Так мне сканаў майстар у фатаграфічным атэлье, у якога забіраў у дамоўлены час гатовыя здымкі.

А ведаеце, даражэнкія, што за хуткае выкананне пробных адбітак у Гайнаўской майстэрні ўзялі з мяне ўсяго 10 грошай больш ад штукі. Няпоўныя чатыры золоты. Дарэмшчына.

Уладзімір СІДАРУК

і я з жахам заўважаю, што ў сярэдзіне яна зусім пустая. Усё некуды выветрылася, ішо...

А тады прысніўся другі сон. У тулу ж ноч. Некуды я быццам прыехала, але гляджу, няма маіх рэчаў, усё кудысьці прапала.

Астроне! Я і так прадчуваю, што нешта кепскае мяне чакае. А ўсё ж пішу табе: можа нешта раз'ясніш, хоць крыху ўцешыш.

Рэнія

Рэнія! Сапраўды добрага твае сны не прадвяшчаюць. Перш за ўсё нядобры той вагон, у якім ты ехала. Добра яшчэ, што ты была ў сярэдзіне, а не бачыла яго, бо гэта ўжо гаварыла б пра нейкую небяспеку. А так чакае цябе толькі смутак, што і так лепшае за небяспеку. Можа ён вынікнуць (у свяյзі з той пустой сумкай і прападышымі рэчамі) з-за нейкіх непрыемнасцей, крывудных для цябе спраў. Раю табе разгледзеца сярод тваіх сяброў і блізкіх: можа там знайсціся нейкі няшчыры чалавек, які атручвае табе жыццё.

АСТРОН

Чытачы шукаюць

— „Падручнага польска-беларускага слоўніка” — пад рэдакцыяй А. Абрамскай-Яблонскай і М. Бірылы, Варшава 1962;

— „Нівы” № 4, 10, 12, 25, 34, 51, 52 за 1992 год.

Асобы, якія могуць дапамагчы нашым чытачам, просім контактавацца з рэдакцыяй.

Бярозавы бізнес

Хведар Несцярук з бярозавым статкам.

Хведар Несцярук з Крывіцкім Арлянскай гміны славіцца ў наваколлі тым, што з бярозавага хворасту выплятае размайтая звязкі і птушкі. Адкуль узялося гэткае майстэрства? — пытаю.

— З юнацтва, бо ўжо 14-гадовым хлапчуком стаў я шыць саламяняя каробкі. Дваццаць гадоў гэтым займаўся. Пасля, хаця яшчэ каробкі ад нас скуплялі, стаў я вырабляць прадметы з бярозы. Быў у мяне перапынак у рамесніцкай дзеянасці, але калі па стане здароўя перайшоў я на пенсію, вярнуўся да вырабу бярозавых звязкоў і птушак.

Пачаткова мае вырабы купляла прыватная фірма Сідарука з Гайнаўкі, а цяпер паставляю Весялоўскуму з Бельска. Гэта мой пастаянны і сумленны кліент, які вырабы экспартуе ў Нямеччыну. Там людзі ставяць бярозавых жывёл у агародах. А нямецкія цыганы, напрыклад, бярозавыя вянкі вешаюць на дзвярах дома. У нас таксама ў такі способ пачынаюць упры-

гожваць свае панадворкі, але ў большых мясцовасцях.

Раней выплятаў я з бярозавага хворасту малыя прадметы — вожыкай, дзятлікай, буслоў, дрэўцы, вянкі. Усё прыходзілася самому праектаваць. А потым прыйшла чарга на творы большага фармату — аленяў, коней, жарабят, авечак, бараноў, ягнят (натуральны велічыні).

Кожны мой твор, усе яго параметры — запісаны ў маёй галаве. Бярозавы баран каштуе 60 зл. (раней плацілі нават па 75 зл., але цяпер даюць менш, бо паліва пастаянна даражэ, а вырабы ж трэба вазіць за мяжу). На выкананне, напрыклад, барана, патрабуны два дні. Выкарыстоўваю дрот, цвікі, бярозавы хвораст, якім аплятаю бярозавы пяняк. За матэрыялам езджу ў пушчу — працаюць там бярэзіну па 580 зл. за кубаметр і не лічаць веся.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Хто паблытуаў?

Адгалоска

З сумам прачытаў я ў дзесятым нумары „Нівы” допіс настаўніка Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных п.з. „Арганізатораў не дацанілі”, дзе гаворыцца, што мой артыкул „Сустрэча калядніка” („Ніва” н-р 7) не цалкам праўдзівы, бо я „не ўспомніў” арганізатораў агляду калядных калектываў. Дык хачу прыгадаць ад шчырага сэрца, што я ў сваім артыкуле на самым пачатку ясна быў напісаў чорным на белым, што менавіта ГАЛОЎНЫМ арганізаторам гэтага агляду-конкурсу калядных калектываў з'яўляецца наша дубіцкая школа. А чаму рэдакцыя „Нівы” не памяціла гэтага ў артыкуле — не ведаю; мо палічыла, што гэта мала важнае, бо артыкул і так быў вялікі. І таму асуджваць мяне, што гэта я паблытуаў інфармацыі, ясна сэнсу, бо я хачеў як найлепш паказаць свету і беларусам, што ў нас яшчэ не ўсё стравана і гісторыя з фальклорам знаходзяць сваіх паслядоўнікаў і збиральнікаў. Хача гэта горка гучыць, але, на жаль,

гэта рэдакцыя паблытуала інфармацыі. І думаю аднак, што мяне сяброўскія адносіны з нашай пачэснай школай нічуть не пагоршашаца з прычыны гэтага дробнага інцыдэнту.

Мікалай ПАНФІЛЮК

* * *

А я згаданы допіс настаўніка Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных і сёняншнью адгалоску спадара Мікалая Панфілюка прачытаў з болем у сэрцы, бо гэта я з'яўляюся віноўнікам крывуды, якая кранула вартавых культуры нашай Малай Айчыны. Чалавек на гару, а чорт за нагу — не знаходжу сабе іншага апраўдання за той недагляд, якога я дапусціўся, апрацоўваючы допіс спадара Панфілюка. Асабліва ж горка мне яшчэ і з тae прычыны, што я па телефоне непакоіў Аўтара дзеля большай акуратнасці ягонага артыкула. Прашу пра бачэння спадара Панфілюка, прашу пра бачэння асабліва ж горка мne.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Аб'ява

Шукаю працу. Жанчына з Беларусі, юрыст па адукацыі; магу працаваць кухаркай, хатній гаспадні, няньчыць дзяцей, даглядаць пажыльных людзей, выхоўваць і выгульваць вялікіх сабак.

Тэл. 741-23-10

Hiba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСА
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялосток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruck”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcją nie zwraża. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. upływa 5 marca 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80); pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

I гэта ўсё аб ім

У Інтэрнэце з'явіўся новы сайт <http://www.pig.minsk.by/karczma>. Практычна ўвесь, за рэдкім выключэннем, змест „Карчмы”, гаспадаром якой з'яўляецца нейкі Стага Яэп (на здымку), прысвечены аднаму персанажу, выступаючаму ў жартах, анекдотах, цытатах і рассказах з навейшай гісторыі пад літарай „Л”. Нейкі Л. — герой сапраўды народны: колькі анекдотаў пра яго ўжо складзена, а колькі было пералапачана прыказак пра цешчу, паколькі, відавочна, у фальклоры Л. і цешча — гэта як браты-блізняты: абоіх не надта жалуюць... Напрыклад, такі вось „добра” анекдот: „У чым падобны Л. і піва? — Абое хароши на стале і халодныя”. Як вядома, народ у нас назіральны — вельмі дакладна заўважае ў чалавеку ўсялякія недастаткі. Напрыклад, прыехаў грамадзянін Л. у Столін святкаваць „Дажынкі”. А народ стаіць на абочыне дарогі і скандзіруе: „Да жынкі!.. Да жынкі!..”. Разам з таямнічым Л. у фальклоры жывуць і працуюць таксама яго падручныя, напрыклад, Ваня Ц. Аднойчы пагуляў Л. сам з сабой у хакей і рашыў пацікавіцца, ці займаюцца спортам у яго адміністрацыі. Паклікаў ён Ваню Ц. і пытае: — Іван, скажы мне, за колькі ты стаметроўку можаш прабегчы? Пачухаў Ц. патыліцу і кінуў

Фота: <http://www.pig.minsk.by/karczma>

у адказ: — Ну за тысячу баксаў, дык, напэўна, змагу. Іншы раз кліча Л. міністра дарожнага будаўніцтва: — Каб мне за нач усю Свіслач заасфальтаваў! — А чаму? — Толькі што мая служба бяспекі паведаміла, што апазыцыя за трыццаць два мільёны долараў „Аўтору” з Ленінграда ў Мінск цягне!..

Беларусская деловая газета
№ 729, 4.03.2000 г.

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Хачу развесціся, — гаворыць мужчына адвакату.
— З якой прычыны?
— Бо я жанаты.

— Спадар адвакат, — пытае жанчына юристы, — як мне затрымаць пры сабе мужа?
— Паспрабуйце раздзяляць яго зацікаўленні.

— Гэта я разумею, толькі яго цікавіць, галоўным чынам, высокія бландзінкі...

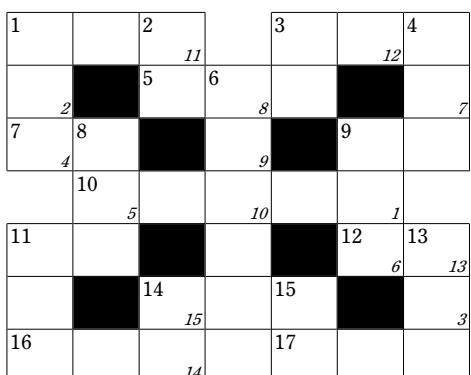
— Здароў, Коля! Як табе паводзіцца?

— Выдатна; адкрыў краму з ювелірнымі вырабамі.

— Адкуль ты ўзяў столькі грошай?

— Грошай я не меў, толькі адмычку.

Двухлітарная крыжаванка

Гарызантальна: 1. напр. басейн, 3. матэрыял, якім абіваюць напр. мэблю, 5. паўночна-заходняя выспа Тасканскага архіпелага, 7. луб маладой ліпі, 9. бярозавая белая, 10. гарэзлівая падлётка, 11. сельскагаспадарчая прылада з зубамі, 12. рада б у рай, ды грахі не пускаюць, 14. форменнае паліто са складкай на спіне і хлясцікам, 16. буйная чалавекападобная малпа, 17. трапічнае расліна, плады якой ужываюцца ў кулінарыі і парфумерый.

Вертыкальна: 1. вёска Лявона Тарасевіча, 2. чапяла, 3. возера на поўдні Эфіопіі, 4. горад на Ацэ між Серпуховам і Каломнай, 6. існаванне, месцазнаходжанне, 8. цвёрдая выкапнёвая смолы расліннага паходжання, якія скарыстоўваюцца для прадукцыі высакаякас-

ных лакаў і лінолеуму (мн. лік), 9. папугай з моцнай дзюбай, 11. прадукт, які вырабляецца са спінной хорды асятровых рыб, 13. чачэнскі нацыянальны герой (1798-1871), 14. інструмент для працягвання адтулін у выглядзе завостранага стрыжня з дзяржалнам, 15. назва верхняга цячэння Маства, правага прытока Пряпіці.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літary з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 6 нумара

Гарызантальна: ігра, саван, турыст, ляд, вянец, шастак, недарэка, мадам, кандыдат, патранат, машна, варажбіт, жарало, канец, зала, какаду, палац, мука.

Вертыкальна: каляда, палена, глядчака, аташэ, краса, устаў, цемрашал, акадэмік, мопс, дата, ідыш, Этна, атожылак, атаман, наедак, набат, вазак, розум.

Рашэнне: **Краса да вянца, а розум да канца.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Каціміру Радошку са Свебадзіцаў.

Куды віруем?

У бязладдзе?

Падзеі на блакітнай планете пайшли не ў той бок. Сталіцу свету з Масквы перанеслі ў Вашынгтон. А на якога ражна? Каб з поступу часу ўвайсці ў наступ бясчасся? Муляла братняя рука дапамогі? Варшаўская дамова не падабалася? Сталінскім ценем ахінуты хмарачос у цэнтры польскай сталіцы (Еўропы)?

Апанавала нас засцянковая мегаламанія. І выстаўлем як казырную карту. Куды ні накіруй тэлевізар, узбуджаны азарэннем дзяржаўныя твары. „Учараашнія” і „пенапластыкі”. Торжышча словаблудства.

- Найлепшыя?
- Мы!
- Найдадданыя?
- Мы!
- Найпакрыўджаны?
- Мы!
- Мы!
- Мы!
- Мы...

Далдоняць да знямогі. Усе „най”. Усе за законы Дабра, Ісціны і Хараства. Бы зышлі з іканастаса. Палякі, чэхі, літоўцы, украінцы. Толькі ў Лукашэнкі крыжавэрныя іскры ў вачах. Асабліва, калі даказвае, што цэнтр Еўропы ў яго. А ў каго цэнтр Еўропы, то вядома...

Прэтэндэнтаў з'явілася многа. Каб толькі за чубы не ўзяліся. Нават урачыста-ўзнёслы Кучма гырчыць:

— Цэнтр в мэнэ!

Адкрыў спречную пупавіну ажно ў Карпатах. Славакі, румыны і венгры маўчаць. Гавел тэатральна надуўся. Гэ-

та на поўдні. Поўнач іншая. Анёльскае ablічча Ландсбергіса смаліць цэнтрабежнымі маланкамі. А ці мне апісваць, як гарыць нецярпеннем уступіць у бой наталізаванае сэрца Санюты Кваса?

І ўсё з-за перамяшчэння сталіцы свету, а з ёй і бескарыснай дружбы. Новы суверэн — не Хрушчоў, што за добры ўспамін падарыў Крым украінцам — навечна замацоўвае за сабою права віраваць планетай. Дык уладалюбныя еўрыкі схаплі за хвост хімеру, ілюзорную кропку на геаграфічнай карце. Толькі „цэнтр” не перадалі яшчэ амерыканцам. Магіт даўно ўжо за акіянам. А сэрцы? Чаму ніхто не хоча праліваць ні слёз, ні крыві за сэрца Еўропы? Пачуцці перамагла геапалітыка. Сэрца, нюхам адчуўшы працэс, саматрансплантовалася ў Новы Свет.

Застаўся „цэнтр”. Хто пераможа? У Лукашэнкі нулявія шанцы — сусветная супольнасць і Мірановіч не дапусцяць, каб нелегітымны сатрап валодаў „цэнтрам”. Кур'ённым бачу анексіяніцкі сверб Кучмы. Ландсбергіс пакрывацца і ўступіць. Гавел здасца без бою. Выходзіць, арэол славы ўзвенчыць узбуджаны твар недаспелага магістра.

І ён прымірэнча пацісне гаспадарскую руку двойчы магістру, і скажа:

— Я — Аляксандр і ты — Аляксандр; мы абодва пераможцы. Цэнтр у Белмені. Сочтемся словою...

А мы? Што падкінута нам, звычайным заложнікам вялікай палітыкі? Калі паслухаць беларускіх вучоных, мы павінны толькі маліца за грахі самадзяства.

Затыкаю вушы.

Сідар МАКАЦЁР

Рок-гіт-парад РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хваліях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцепанюк. Свае прапановы можаце да-сылыць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальным выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

5 выпуск, 11.03.2000 г.

1	13	128	А. Памідораў, „Цуд на каляды”
2	6	116	Н.Р.М., „Чистая светлая”
3	5	111	R.F. Braha, „Чырвоны Гарадок”
4	4	102	Кардон, „Айчына”
5	1	100	R.F. Braha, „Рэчанька”
6	2	99	Крыві, „За туманам”
7	9	93	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
8	7	83	R.F. Braha, „Гетта”
9	3	78	Уліс, „Радыё свобода”
10	10	77	Н.Р.М., „Песня падземных жыхароў”
11	—	76	Лешчу, „Кацап-мікс”
12	8	74	Н.Р.М., „Паветраны шар”
13	11	69	Н.Р.М., „Бывай”
14	12	68	Н.Р.М., „Партызанская”
15	14	66	Бонда, „Стэфка”
16	17	64	Сінанім, „Не пакінь”
17	19	57	Вядро, „Непатрэбны”
18	18	53	Exist, „Сам-насам”
19	16	45	Кардон, „Радыяцыя”
20	15	44	Крама, „Гэй там, налівай”